

PENKTOJI PRADALGĖ

PENKTOJI PRADALGĖ. Literatūros metraštis. Redagavo K. Barėnas. Nidos klubo leidinys. Nr. 71, 1968. 412 pusl., kaina (Amerikoje) \$2.50! Kietais viršeliais \$3.50. (Nenariams — 25% daugiau).

Zvilgtelėjus į naująjį londoniškės Nidos leidžiamo literatūros metraščio tomą, atrodo, kad literatūrinio šieno mūsų egzilinės pievose dar vis netrūksta: „Penktoji pradalgė“, su 1968 metų data pasirodžiusi 1969-iesiems jau įpusėjus, plačiais pečiais (406 pusl.) anaipol nenusileidžia savo pirmtakūnėms. Iš dvidešimties šio tomo bendradarbių pavardžių ir vėl rastum bent pora metraščio lankuose užtikamų pirmą kartą (nors egzilinėje literatūroje jau ilgokai besireiškiančių), kas liūdytu, jog ir platumos potencialas dar nėra galutinai išsemtas.

Tobulas balansas

Tarp poetų ir prozininkų „Penktojoje“ išlaikytas itin tobulas balansas: ir vieniems, ir kitiems atstovaujama po dešimt autorių; tačiau puslapiams, lyginant šią su pirmą kartą išleistą, tenka proporcingai daugiau vietos. Bent ketvirtadalių puslapių ir vėl užpildo Vytautas Alantas su ištrauka iš 13 amž. kronikos „Sventaragis“. Vien tik metraščio lankuose kronikos jau buvo išspausdinta keli šimtai puslapių ir jos pasigesta tik ketvirtajame tome. Sventaragio gerbėjai galės pasidžiaugti, kad ir čia dar galo nėra iš tolo nesimato: iki šiol daugiau tenkinęsis fono ar aplinkos piešimu, veiklų pristatinėjimu, jų smulkesniu charakterizavimu, V. Alantas bene pirmą kartą Sventaragiui paveda atlikti stambesnę misiją, kurios pasekoje kiek sutirštėja veiksmas, o vietomis kyštelė netgi painesnės intrigos užuominos.

Stipri Cinzo novelė

Daugiau negu pusšimti puslapių užima ir Eduardo Cinzo novelė „Moriso Bredo užrašai“. E. Cinzas „Pradalgė“, kurios ji berods į platesnės literatūros lankas ir išvedė, pasirodo jau trečią kartą, kiekvieni pasirodymu sugebėdamas skaitytojo dėmesį vis stipriau užangažuoti. Ir šį kartą jo novelė intriguoja neeiliniu įvykiu (amnezijos priepuolis auto katastrofos pasekoje, pagrindinį veikėją nukelią į visiškai kitą pasaulį), pastabiai piešiamomis detalėmis, sklandžiai vystoma fabula ir prasminga atomazga. Ir šį kartą jis gilinasi į bendrąsias žmogiskąsias problemas, savo veikėjus imdamas iš normalios jų gyvenimo krašto aplinkos. Kaip ir

kiekvienas iki šiol „Pradalgė“ matytas E. Cinzo darbas, „Moriso Bredo užrašai“ nėra proginis ar atkištinis kūrinys. Jis išmąstytas, parašytas jautriai, daugiau dėmesio kreipiant į kūrinio visumą, turinį, kompoziciją, intriga, negu detalių didesnę stilistinę apšlifavimą.

Dovydeno pasakos

Sprendžiant iš sąmoningai laconiško stiliaus (a la: „Netrukus atsiunčia karalius tarnus pirkti tiek, tokių ir tokių pirkinį.“... „Sugrįžę tarnai ir sako, kad taip ir taip, pirkinys duos tik pačiam karaliui.“... — Kaip tu čionai patekai? Taip ir taip, tas ir tas.“ — 279-280 psl.) pirmu žvilgsniu atrodytu, kad ir Liūdai Dovydenui jo penkių „Pasakų“ cikle tolygiai labiau rūpi kompozicija ir visuma, negu detalė. Bėda, kad jo pasakos stokoja nuotykių, skaidraus požiūrio, blizgesio, kontrastų ir kitų elementų, kurie pasakose skaitytoją kaip tik ir žavi. Kiekvienoje L. Dovydeno pasakoje per daug jau aiškus autoriaus kelias ir moralė (arba savotiška „antimoralė“), kuris, kiek naivokai nuo skaitytojo slepiamas per keletą puslapių, pabaigoje turi į neišvengiamai... nuvilti. Iš viso ciklo labiausiai patraukia „Viešintelis“, kuris yra ne tik originaliausias, bet ir geriausias stilistiniai apšifuotas kūrinys.

Kralikausko ir Katiliškio novelės

Juozas Kralikausko („Saulėle raudona“) ir Marius Katiliškio („Senatvė“) novelės parašytos abiem šioms beletristams įprastiniame lygyje, skaitomos lengvai ir įdomiai. Pirmojoje aprašomas tragiškas įvykis bolševikams besitraukiant iš Lietuvos po pirmosios jos okupacijos, gi antrojoje tie įvykiai jau vyksta šiame krašte, kad ir su ekskursijomis į gimtąjį artimojo praeityje. Pirmoji yra daugiau reportažinė: jos veik-

mą diktuoja aplinka, nuo veikėjų valios visai nepriklausanti. Antrojoje — aplinka tėra logiški reikiai, kuriuose savo likimus kala patys veikėjai.

Antano Tulio mistiškai surrealistinio sukirpimo novelė „Mergaitė ir kaspinas“ per daug primena panašaus pobūdžio šio krašto televizijoje dažnai matomų filmų serijas a la „Twilight zone“. Taigi, nepasižymėdama jokiais kitokiomis literatūrinėmis savybėmis, ji stokoja ir originalumo.

Nedaug originalumo terastumėm ir Irenos Joerg apyskaitėje „Kaimynai“. Jos suželtas paimtas iš laikraštineje buitinėje prozoje (ypač feljetonuose) įprastų nesusipratimėlių dviejų kaimynų (šiuo atveju seniokų pensininkų) gyvenimo. Atpasakota ji vis dėlto, gana šiltai ir patraukliai.

Karolės Pažeraitės romano fragmento patekimą metraštin iš viso reikėtų laikyti nesusipratimu.

Silbajorio studija

Vienas iš svarbiausių šio tomo prozos gabalų, manau, yra „Pradalgė“ pirmą kartą pasirodžiusio, tačiau iš kitur gerai pažįstamo literatūros kritiko Rimvydo Silbajorio studija „Algimantas Mackus ir tobula tremtis“, liečianti šio tragiškai žuvusio jauno poeto kai kuriuos kūrybos aspektus. Kaip ir kiti, taip ir šis R. Silbajorio darbas yra įdomus savo įžvalgumu, bandymais siekti galimai giliau, ieškoti „tarp eilučių“ ir iš viso literatūrinę kritiką praturtinti naujomis kūrybos interpretacijomis.

R. Silbajoris rašo gyvai, paguodančiai, stilingai, sakytum, (priešingai savo vertinamo poeto svarbiausiojo rinkinio pavadinimui), didžiai „ornamentuoti“ žodžių ar sakinių. Jo straipsnis betgi aprašomojo kūrybą ne tik vykusiui pristato, bet ją gerokai priartina net mažesnių literatūrinių ambicijų skaitytojui.

Kaune su Putinu

Prozos duoda ir Marija Slavė-

Kryžiaus kelių detalė Kennebunkporte. Archit. J. Mulokas, skulpt. V. Kašuba. Nuotrauka Vytauto Maželio

nienė gabale „Kaune su Putinu“, papasakodama keletą prisiminimų iš savo gyvenimo su vyresniuoju broliu, prieš metus Lietuvoje mirusiu poetu. Gaila, kad šiame fragmente (jį dar teko skaityti „Aiduose“ ir „Drauge“) autorė keleriopai daugiau dėmesio skiria sau, negu aprašomajam kūrėjui.

Kiekybiškai stambiausią duoklę poezijai atiduoda Gražina Tulauskaitė su dvidešimčia eilėraščių. Visi jie (sprendžiant iš datų eilėraščių gale), netrukus po pernykščio stamboko rinkinio „Vakarė banga“ sudarymo, kas rodytu šios niekada didele produkcija nepasižymėjusios vyresniosios kartos poetės kūrybinį pagyvėjimą. Džiugu, kad išsekimo nesijaučia nė pačioje kūryboje. Prie stipresniųjų pluošto eilėraščių skirčiau „Pasaka birželio“ ir „Negaliu aš gyventi“. Jie daugiausiai dainiški, skambūs, paprastai ir mažiausiai pretenzingi.

Lyrika

Prie geriausių „Penktosios pradalgės“ lyrinės kūrybos reikėtų skirti Jono Aisčio ir Kazio Bradūno eilėraščius. Gaila tik, kad pirmasis čia teduoda vos vieną penkiapusmį, o antrasis — keturis gabaliukus iš ciklo „Donelaičio kapas“. Turėjus bent porą progų išgirsti poetą K. Bradūną skaitant didžiąją šio stipriai veikiančio ciklo dalį, vien iš keturių gabaliukų sunku susidaryti pilnesnį įspūdį. Tematiniai ir traktavimu artimas „Sonetams ir fugoms“ šis ciklas rodo Kazį Bradūną tebestovintį savo kūrybinio ženito.

Gana stambų (17 eilėraščių) pluoštą duoda ir dažnas „Pradalgiu“ svečias londoniškis poetas Vladas Slaitas. Jo poezija tebeimponuoja intymiu paprastumu, nuoširdžia melancholija, sugėbėjimu, kasdieninį žodį ar posakį paversti prasmingais, įsimin-gančiais:

Kas gi yra pavasaris?
Ar pasipuosis vyšnios yra pavasaris?

Ar debesėliai, ar meilė
po pavasario vyšniomis?
Vieną kartą,
labai seniai,
tave baisiai mylėjau,
ir tada mano visas gyvenimas
buvo pavasaris. (166)

Baranausko vaizdų mozaika

Rašymu baltomis eilėmis, sąmoningu paprastumu, dienoraštiškai intymiu veik kiekvienos tematikos traktavimu Vladiui Šlaitui daug kur artimas ir taip dar neseniai sėkmingai prozoje besiniškęs poetas Albinas Baranauskas. Jo įvaizdžiai betgi žymiai daugiau rafinuoti, kontrastingi. Jo vaizdų mozaikoje daugiau nutylėjimo plyšių, kuriuos užpildyti skaitytojo vaizduotė ne visada pajėgi. Šlaitiško jausmingumo A. Baranauskas, atrodo, sąmoningai vengia, ne kartą rizikuodamas likti sausokas ar net nesuprastas.

„Penktojoje pradalgėje“ debiutuojančio (tačiau jau kelinti metai „Aiduose“ ir kitur periodinėje spaudoje retkarčiais užtiknamo) jaunesniosios kartos poeto Česlovo Valdo Obsarcko eilėraščiųose galima įžiūrėti A. Nykos-Niliūno įtakos. Retas kuris šiame tome spausdinamų Prano Visvydo eilėraščių sudaro griežčiau užbaigto kūrinio įspūdį. Ne vienas posmas skamba banaliai ir proziškai; daug ryškiai dirbtinės pozos ir... naivumo.

Visi keturi Mykolo Vaitkaus eilėraščiai parašyti prieš dvidešimtį su viršum metų. Jie, kaip ir Benedikto Rutkūno posmai, skamba gerokai archaiskai ir nuobodžiai.

Agnei Lukšytei, irgi dažnai „Pradalgiu“ bendradarbei, iki šiol geriau sekėsi prozoje.

Svaresnė Pradalgė

Užgriant leidėją ir redaktorių dėl užsibrėžto darbo tęsėjimo,

Kertinė Parastė

NUOTOLIAI IR BENDRADARBIAVIMAS

Ižengėme į tarpplanetinio susisiektimo epochą. Tačiau kultūros dirvonuose dėl laiko stokos ar dėl lėšų nebuvimo, ar dėl kasdieniško apklaitimo vis dar judame Simono Daukanto laikų greičiu. Turiu minty lietuvių kolonijų tarp miestinių kultūrinį bendradarbiavimą.

Dažnas Kalifornijos lietuvis, skaitydamas spaudoje apie Chicagoje įvykstančius spektaklius, ne kartą atsidūsęs pagalvoja: O kodėl jie neatskrenda pas mus? Mes gi visi nueltume pasižiūrėti.

Bet toks atstumas! Keli tūkstančiai mylių. Lėktuvas kaštuoja pasiutiškai daug. Didelio sąstato ansambliai reikėtų krūvos dolerių. O nakvynė? Išlaikymas? Prarasti darbadieniai. Ne... Ne... Tokia išvyka yra ekonomiškai neįmanoma. Nereikalingas, atrodo, ir toks bendradarbiavimas: kas nori pamatyti „Dana“, tegul pats sėda į lėktuvą ir vyksta į Chicago.

Taip skamba skeptiškoji me dalio pusė. O skeptikų ir pesimistų partija šiais laikais yra didžiulė. Jeigu jos balso būtų klausoma, abejoju, ar amerikiečiai būtų pasiekę mėnulį. Tačiau skeptikams buvo mandagiai pasakyta: Prašom užsilaikyti! Erdvės programoje kilo fantastiniai planai, išsivystė komplikota sistema; pinigais pasidaro nereikšmingas; mokslininkai dirbo išsijusę, ir visas kraštas jautriai pritarė. Tokiu būdu ir gimė stebuklingas erdvėlaivis — Apolonas 11. Žmogaus ryžtas tapo apvaiktuotas pergale.

Iš to istorinio įvykio galima tik pasimokyti. Tiesiog persasi naujoviška patarlė: Darykime tai, kas skeptikams ir pesimistams atrodo neįmanoma ar nėsvarbu. Bendradarbiavime tarp mūsų, nežiūrint nuotolių, nežiūrint ekonominių keblumų.

Daug kas pasakys: Mes kultūriškai bendradarbiaujam. Dainų ar Sokių šventėse, Kultūros kongrese, Dramos festivaly. Tai ko daugiau reikia? Tai tiesa. Mūsų gyvenime visi šitie įvykiai yra labai reikšmingi. Bet jų pobūdis yra kitoks. Juose mes susiburiame tautinei manifestacijai. Juose menas, kaip toks turi tik antraeilę vietą. Svarbiau yra dalyvavimas, ne

gu tobulas pasiruošimas. Be to, tautiniai susibūrimai įvyksta Chicagoje, kur visokio kultūrinio labo ir taip yra apščiai.

Chicago, Detroitas, Clevelandas — beveik susidurdami nosis — kultūrinių viešnagių turi net ir per daug. Neseniai skaičiau laikraštyje, kad Detroito ir rimtą lietuvių ansamblio pasirodymą neatsilankė net ir šimtas žiūrovų. O todėl, kad kiekvieną savaitgalį prieš tai vis kas nors žymaus įvykdavo. Rengėjai apsisukačiavo ir savo perdideliu optimizmu nuskrėdė atvykėlius menininkus. Kas gi nori dainuoti, šokti ir vaidinti, ypač svetimame mieste, išmirusi auditorijai? Bangu.

Los Angeles mieste taip neatsitiktų. Pagal seną „wild west“ tradiciją, Californijos pa dangėje aukšto lygio spektaklis yra retas paukštis. Nuo pat Naujųjų Metų ligi šios dienos galima būtų rimtai vertinti gal tris ar keturis įvykius: Dramos sambūrio pastatymą „Švie sa, kuri užsidegė“, B. Budriūno choro koncertą Vasario 16 minėjime ir R. Apeikytės forte pijono skambinimą. Tai viskas per 30 savaitgalį.

Štai kodėl Pietų Californijos lietuvių tarpe atmosfera gerų menininkų pasirodymui iš kitur yra labai palanki. Tokiam balietui kaip Gruodžio „Jūrė ir Kastytis“ ar Lapinsko ekspresyviai operai ar grynai tautiniam ansamblui atsirastų galybė žiūrovų. Reikėtų dviejų vakarų. Ir amerikiečių laikraščiai reaguotų. Būtų visokeriopas nauda. Lieka tik perduoti impresarijų reikalus jauniems, talentingiems organizatoriams.

Stovyklų laikais Vokietijoje dažnai išgirdavau iš kitų tautybių komplimentus lietuvių organizaciniam genijui. Lenkai tiesiog pavėdėjo mums entuzazmo veikti, organizuoti, burtis, šokti, dainuoti... Žinau, kad ir šiandien organizacinio veikumo mums nestinga. Atsirastų vyrai kurie pajus tokio kultūrinio bendradarbiavimo svarbą, ir visos kliūtys bematant bus nugaletos. Įvyktų Chicago lietuvių diena Los Angeles mieste, ir tie patys losangeliečiai gal tuo pačiu atsilygintų Chicagai.

Pr. V.

KULTŪRINĖ KRONIKA

• Juozas Keliuotis, nors jau baigia 67 metus amžiaus, tebėra kūrybingas. Baigė rašyti atsiminimų knygą „J. Vienožinskis ir

reikėtų pasidžiaugti ir geresniu šio tomo medžiagos sutvarkymu, atsisakant alfabetinio (pagal autorius pavardę) kūrinių surikiavimo. O ir literatūrinė kokybė šis tomas už „Ketvirtąją pradalgę“ yra žymiai svaresnis, nors viršūnėmis ir negausus.

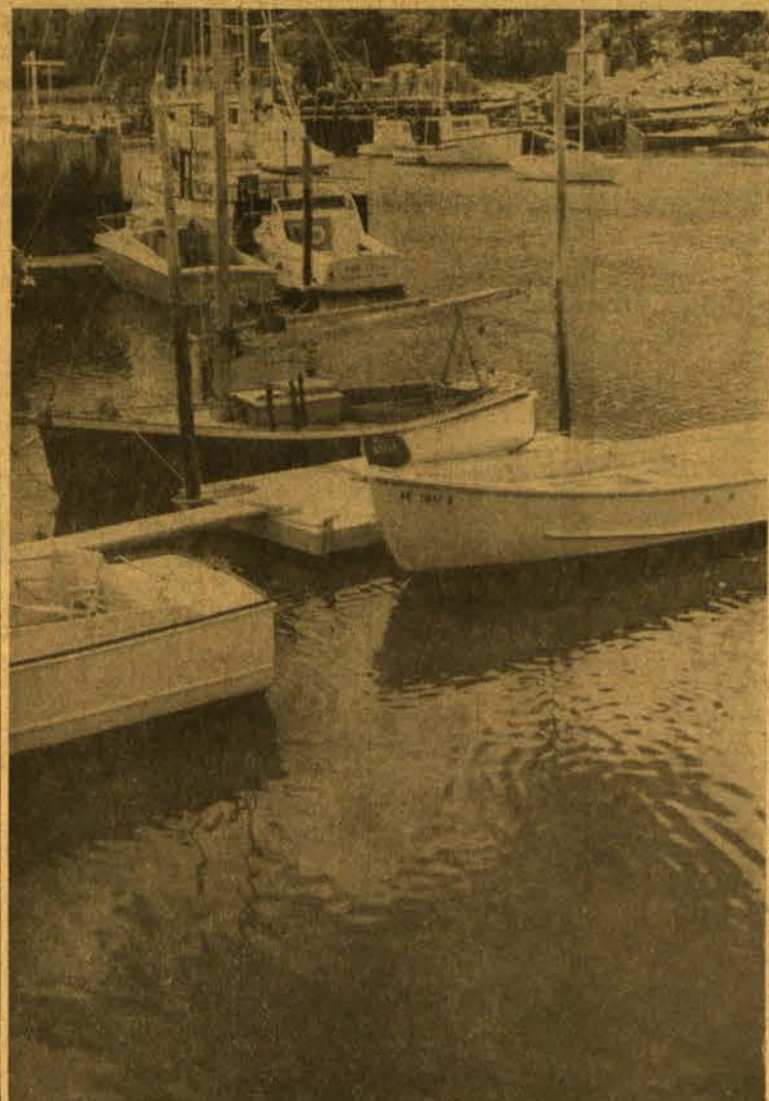
t. alga

jo epocha“. Išvertė prancūzų dramaturgo Jean Anouilh pjesę „Kelievis be bagažo“; Panevėžio teatras dabar su ja gastroliuoja po visą Lietuvą. Verčia šių dienų vakarų didžiųjų rašytojų novelės, kurios spausdinamos „Pergalės“, „Literatūra ir menas“ bei „Kultūros Barų“ žurnaluose. Gyvena Vilniuje ir mėgsta klausytis klasikinės muzikos kūrinių plokštelėse.

• Vladas Ramojus, kurio anttra knyga apie Lietuvos partizanų „Kritusieji už laisvę“ dabar yra spausdinama, renka medžiagą trečiai knygai ta tema.

Šiame numery

- Penktoji pradalgė
- Nuotoliai ir bendradarbiavimas
- Borges poezija
- Krėvė savo laikuose
- Varnas atsilankė Los Angeles
- Šimtmetis nuo Valžanto gimimo
- Tautos istorijos pabios
- Nauji pažangos polėčiai religijoj
- Statthofa lagery su Sruoga ir Jurgučiu
- Mėlė ekrane ir gyvenime
- Dr. V. Vygtatno paskaitos mintys
- Pašnekesys su V. Bagdanavičium
- Akademinių skautų stovyklos belaukiant
- Maistingumas Sovietų studentijoj

Priplauks

Nuotrauka Vyt. Maželio

PUSVALANDŽIUI VARNAS ATSLANKĖ I LOS ANGELES

JURGIS GLIAUDA

Išskirtinai laiminga atsitikimu losangeliečių būrelis susitiko su dailininku Adomu Varnu jaučiuose Algirdo ir Jutos Gustaičių namuose.

Vytautas Stasiulaitis, bent prieš dešimtmetį turėjęs savo filmų studiją Chicagoje, atsilankė Angelių mieste, turėjo su savimi 1961 metais susuktą filmą *ADOMAS VARNAS*. Jis tą 16 ml, spalvotą ir garsinį filmą, vieno reel ilgio, pademonstravo spontaniškai susirinkusiam būreliui. Majestotingo Adomo Varno jubiliejaus proga, kaip tik šiais metais, tai buvo retai atrandama proga pabendrauti su dailininku ir jo darbais.

Filmo istorija ir turinys

Filmo istorija ir metrikai yra šie: susuktas 1961 metais, filmavime aktyviai dalyvavo dabar miręs Vytautas Stasiulaitis tėvas Vladas Stasiulaitis, scenarijus buvo Algirdo Gustaičio, įkalbėjimas (kaip sakė) V. Kasniūno. Kai kur filmas jau demonstruotas, tačiau neteko rasti filmo, kaip kultūrinio reiškinio įvertinimo.

Filmo siužetui paimtos kelios scenos iš Adomo ir Marijos Varnų gyvenimo, greta gyvenamojo namo ir viduje, dailininko atsilankymas prie Chicago muziejaus portalo, jo pasivaikščiojimas prie Michigano ežero krantinės ir filmiškų veržlumu prisotinta dailininko beveik nesuskačiuojamos gausybės veikalo paroda. Deja, nebuvo paties Adomo Varno balso, kas filmui suteiktų ypatingą efektą.

Didinga vaizdinio švietimo priemonė

Prisistatytai Adomui Varnui, savaimė aišku, pusvalandžio filmo, negali pakakti. Bet vykęs scenarijus, panaudotos medžiagos balansas, ir įžanga ir temą ir jos pabaigą, puikiai pavyko. Trumpas filmas nebuvo nei reportažas, nei atsitiktinis paskirų momentų gaudymas, bet tikslus žvilgsnis — kas

yra Varnas. Tai neįvertinama vaizdinė edukacinė priemonė kiekvienai mūsų aukštesnei liuanistinei mokyklai. Buvo tiesiog tragiška išgirsti, kad materialinės investacijos į šį filmą iki šiol absoliučiai neapmokėtos. Nuostabu galvoti, kad tokiais specialiais kaip Vytautas Stasiulaitis mūsų atitinkamos institucijos ir joms tolygūs fondai nesirūpina, nekviečia talkon, nesinaudoja jų beveik idealistine talka ir savo specializacijos ir patyrimo auka.

Vaizdinė įkrova liuanistinėms mokykloms

Plačiau išgarsintas dabar "Dvylikos", paskui vėl "Dvylikos", etc. Jasiukonį jau keleri metai guli nu-projektas sulaukė bent kuklios

paramos, ir tai yra, tačiau, tragiška skaityti, kad tų garsių tu-zinų nuotraukos jau iš anksto rengiamos... sarkofagams! Tokios rūšies filmas, kurie liečia, kaip šis Adomą Varną, kaip projektojamieji, kurie lies mūsų kūrybinį pasaulį, tuč tuojau reikia nukreipti į mūsų aukštesniąsias liuanistines mokyklas. Tai yra ideologinė, vaizdinė įkrova. Tai nepakeičiama medžiaga, kada mūsų kūrėjai įžengtų į studijuojančio jaunuolio samonę ne abstraktais, kiek jie išlieka šykščiose chrestomatijose, bet gyvais asmenimis.

Teko patirti, kad pas Povilą Jasiukonį jau keleri metai guli nu-silmuota ypatingo dėmesio verta

Adomas Varnas

Tumo-Vaižganto šaržas

medžiaga, bet lėšų stoka sukausto ir didžiausią entuziastą. Tąja prasme, kad tokie nufilmavimai turėtų ir praktinę šviečiamąją naudą, planuojant juos, reikia juos, taikinti mūsų mokyklai. Amerikiečiai skrido į Peredelkino ir suskubo pagauti Pasternaką, su kastuvu krutantį savo darže. Ką mūsų institucijos, jau kai kur ir gerai aptekusios resursais ir fondais nuveikia šioje mūsų mokyklų liuanistinės indoktrinacijos srity? Madingose aukose pinigai, kaip archeologiniai sluoksniai, gula vienas ant kito lyg laukdami ateities Marijos Gimbutienės, kuri tuos sluoksnius atskleis ir tars, čia aukota lietuvių — bet kas buvo tie lietuviai? Pasikartos tėti-tori istorija, kur susikryžlavo proistorikų kardai, kiekvienam ginant savaip suvokiamą identitetą.

Šis Ad. Varnui skirtas pusvaland. filmas savo puikia technika ir turinio kondensotumu yra puikus pavyzdys, koks tokio pobūdžio filmas turėtų įsiveržti į mūsų mokyklinį ekraną.

Adomas Varnas su jo milžinišku kūrybiniu arsenalu, toks milžiniškas išlieka ir šiame filme.

Varno kūrybos karalija

Kelių kūrybinių etapų aliejiniai darbai mum atskleidžia tam tikras dailininko metamorfozes, poieskius ir nesikeičiantį savitumą. Lietuviškas barokas, nuostabus savo simetrijomis Pažaislio bažnyčios freskose slypi Adomo Varno sukurtoje Lietuvos pašto ženkluose ir banknotuose. Jo kūrybinio gyvenimo pradžioje buvo madingi post-impresionistai. Cezanne, Seurat, Corot veikė Europos meno eksperimentistus. Rusijoje ir, dalinai, Lenkijoje, tvirtai stovėjo post-impresionistų: post-peredvižnikai, kur Levitanas atsiekė ypatingo subtilumo atskleidamas rusišką peizažą, išeng'arnas prancūziškųjų post-impresionistų nervingojo trapūno.

Lietuvišką peizažą iškėlė į permatomumą, į vizinį skaidrumą Žmuidzinavičius. Ir atėjęs į tą poieskių, atradimų ir nusivylimų sukūrį Adomas Varnas atnešė paletę ir teptuką su savais, sodriais monumentalaus įtikinimo dažais. Jo dangūs yra prisotinti tirštų debesų. Jo medžiai turėtų

Jorge Luis Borges

POETINIS MENAS

Ziūriu į upę, kurią sudaro laikas ir vanduo. Ir atsimenu, kad laikas yra kita upė. Zinau, kad mes dingstame kaip upė ir kad veidai praeina kaip vanduo.

Jaučiu, kad budėjimas yra kitas miegas. Kuris svaioja nesusapnuoti, ir kad mirtis, kurios bijo mūsų kūnas, yra mirtis. Kiekvienos nakties, kuri vadinasi miegas.

Matau dienoje ar metuose simbolį Žmogaus dienu ir jo metų. Noriu paversti žmogaus metą į muziką, triukšmą, į simbolį.

Matau mirtyje sapną, laikau saulėleidį Graudulingu auksu. Tokia yra poezija. Kuri nemari ir vargana. Poezija Grįžta kaip aušra ir saulėleidys.

Kartais sutemy valandom veidas. Ir mus žiūri iš gilumos veidrodžio. Menas turi būti kaip tas veidrodis. Kuriam atspindi mūsų pačių veidas.

Pasakojama, Odisėjas, prisitotinęs stebuklų. Verkęs iš meilės, pamatęs Itaką. Žalia ir kuklia. Menas yra toji Itaka. Žalios amžinybės, ne stebuklų.

Taip pat jis, kaip nesibaigianti upė. Kuri praeina ir palieka, ir yra tas pats. Nepastovus Heraklitas, kuris vis tas pats. Ir kitas, kaip kad nesibaigianti upė.

Išvertė P. Gaučys

J. L. Borges, argentiniečių poetas rašytojas ir kritikas, neseniai laimėjęs Europos tarptautinę literatūros premiją ir argentiniečių ultraizmo kūrėjas, savo kūryboje pasižymi nepaprasta literatūrine kultūra ir gabumais. Andre Mourais J. L. B. vadina didžiuoju rašytoju, kuris rašė tik trumpas apybraižas ir noveles. Ir vis dėlto šito pakanka mums į vadinti didžiu, nes juse pasireiškia jo nuostabus protas, labai didelis išradinumas ir aukštas, beveik matematinis stilius.

J. L. B. laikomas urbanizmo poetu. Ligi 1930 m. jis beveik išimtinai rašė poeziją, trumpus nerimuotus eileraščius, kuriuose dažniausiai apdainuodavo Buenos Aires ar ryškino amžiną meilę, mirties ir savęs pačio temas.

Apmai. J. L. B. kūryboje mes randame kosmo politinės dvasios pilnybę ir pačiu nepaprastiausiu būdu visoje Vakarų literatūroje išsakyti moderniojo žmogaus laiko, erdvės ir begalybės kančias.

P. G.

šlamėti be virpulio. Ir, pagaliau, žmonės jo portretuose yra nuostabi galerija veidų, kuriuose rasi daug patikėjimo, ir niekad nerasi egzistencialistinio samyžio. Tai yra Adomo Varno karalija, kur yra darma: žemė, dangus, metų laikai ir žmonių veidai. Viskas yra, jeigu išdrįsti palyginti, vargonų akordai, kada vengiama liesti vibruojančių ir pasionatiškų klavišų. Kadangi tai buvo sugauti ir šiame pusvalandiniame filme, tai, gal būt, ir instinktyviai, yra nepaprastas gamintojų laimėjimas.

Kada 1962 metais aš sutikau dailininką ir jo ištikimą Mariją, abu trapučius, pasiramstančius lazdelėmis Jaunimo salėje, kaž kaip nuostabiai man pasivaikščiojo už jo jau metų naštoį pailsusių pečių stiprus, sodrus, monumentalus savo nepalaužiamam vitalizme gyvenimas, kuris toks skirtingas nuo samyžio, toks nesirūpinęs egzistencialistiniais apmaudais. Tik tokiuose pasauliuose didieji meistrai statė amžinąs katedras.

Sarkazmų kunkuliuoją šaržai

Tas pats pusvalandinis filmas nubloškia žiūrovą į kitą Adomo Varno kūrybos sferą, į jo šaržus. Jis sukūrė jų labai daug. Juose

daug karikatūrinio elemento, kunkuliuojančio kartais sarkazmo, iki šiol nepralenkto rankos pasitikėjimo linija, ir nesenstančio aktualumo. Savo satyra ir nusmerkimo persunktoje karikatūrose prancūzų Daumier visą savo epochą paliko mums kaipo kretinų, sukčius, paleistuvius, veidmainius... Ir koks humaniškas savo karikatūrinuose šaržuose išlieka Adomas Varnas. Juose yra aštri pašaipa asmeniui ir situacijai, bet nėra niekinančio smer-

Adomas Varnas

kimo. Sunku rasti, kodėl dailininkas bemaž ignoravo tą žanrą, tarytum būtų jį išėmęs savo jaunais metais?

Filme pagautas kūrybos vyksmas

Šiame filme yra scenų, kada žiūrovas gali įsižiūrėti į dailininko ranką, įai išlįstis ant paletės su teptuku pirštuose, arba dekant dažus ant drobės.

Be dramatinizacijos, su enciklopediniu santūrumu, su pakankamu išsamumu šis filmas parodo mums Adomą Varną, didžiulį žmogų mūsų kultūros gyvenime ir istorijoje. Ar reikia juoktis, ar verkti, kad šis, ir gal būt kur esą užmarštyje panašūs filmai ne-naudojami mūsų mokyklose, skautų, ateitininkų, studijinių simpoziumų, etc. etc. susibūrinuose, stovyklose? Ar tai mažųjų nenoras įleisti didžiuosius į savo susibūrimus?

● Jadvygos Čiurlionytės mokslinį darbą "Lietuvių liaudies melodikos bruožai" išleido "Vagos" leidykla Lietuvoje. Knygoje aptariama lietuvių liaudies melodika nuo seniausių laikų iki I Pasaulinio karo; svarstomos lietuvių liaudies melodijų teorinės ir estetiškos problemos.

Vincas Krėvė savo laiškuose, 1944-1954 m.

Vincas Maciūnas

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Krėvės veikalą panagrinėjęs, vysk. Padolskis, pareiškė savo nuomonę, "kad katalikui jo kūriny bus nepriimtinas ir kad į katalikui neskaitytinų knygų sąrašą gali būti įrašytas".

Ir taip vysk. Padolskio recenzija sukėlė gana aktualią tada literatūrinę kontroversiją. Nestigo pasisakymų prieš jo straipsnį (pvz. B. Raila net parašė šiurkštoka pašaipų feljetoną apie "sąrašą knygų uždraustum" — Dirva, 1950, Nr. 34), betgi nemažoje visuomenės dalyje, net ir tuose (o gal net, ypač tuose), kurie Krėvės veikalo nebuvo ir skaitė, sudarė apie jį nepalankią nuomonę. Ji jau ir anksčiau buvo reiškiamą, kai paskirį Krėvės veikalo fragmentai pasirodydavo periodikoje. Anot vysk. Padolskio, "jau ir tuomet, jie sukėlė nepasitenkinimo bangą apdairesnių katalikų tarpe". Juto tai ir pats Krėvė: "... krapštausi seniai sumanytame veikle 'Dangaus ir žemės sūnūs' Gana daug nuveikiau, daug parašiau, nors irgi nesitikiu atspausdinti, ką esu parašęs ir paruošęs. Mėginau čia gabaliuką atspausdinti, patį nekalčiausia, bet susilaukiau griežtos katalikų spaudos ne kritikos, bet geriau pasakius — protesto. Na, kitų dalykelių iš to veikalo nedrįstu čia skelbti... Tiek to" (1948.7.18). Todėl ir vienam redaktoriui rašė: "Šiandien dar negaliu sušelpiti Jus savo raštais. Nesinori šiuo metu blaškytis, kol nesu užbaigęs antrosios 'Dangaus ir žemės sūnūs' veikalo dalies. Gi ištraukos iš tokio neiškaus katalikybės atveju veikalo galėtų sudaryti Jums tam tikrų nepatogumų" (1948.11.). Panašiai rašė ir "Naujosios Aušros" redaktoriui: "Iš antrosios dalies galėčiau kai ką Jums pasiųsti, bet bijau, kad dėl to netektų Jums susilaukti nemalonių. Gerai atsimenu, kaip smarkiai būvome išburti katalikiškojo 'Garso' dėl vienos ištraukos, kuri buvo 'N. Aušroje' išspausdinta" (1949.3.3).

Ilgainiui betgi visa ta kontroversija neteko savo

aktualumo, ginčai aprimo ir net išnyko iš spaudos puslapių, o jaunesniosios kartos kritikas K. Keblys, po keilolikos metų "Drauge" (1965.1.2) palankiai panagrinėjęs "Dangaus ir žemės sūnūs", rašė, kad tai "nėra biblinė biografija. Tai savitas, originalus literatūros kūrinys. Tai veikalas apie Kristaus laikų žmones ir aplinką; veikalas, kuris pretenduoja tik į literatūrinę tiesą. Prisiminus tai, nebūtų ko piktintis dėl Krėvės sąvaramiškumo. Tiesa, jis rašo labai įtikinančiai. Bet šiais pojoniniais laikais (t.y. po popiežiaus Jono 23-čio. — VM), kada visi esame raštingi, vargu ar yra pavojaus kam nors palaikyti Krėvę penktuoju evangelistu, arba 'Dangaus ir žemės sūnūs' skaityti vienam kontekste su Vulgata."

Veikalo Krėvė buvo suplanavęs tris dalis: "Norėčiau dar šiais metais paruošti antrą 'Dangaus ir žemės sūnūs' tomą. Nors antrą, nes nesitikiu, kad man pasiseks baigti ir trečią, kaip buvau sugalvojęs" (1949.11.2). 1950 m. jau buvo paruošęs du trečdalius antrosios dalies: "Noriu dar šiais metais baigti antrąją 'Dangaus ir žemės sūnūs' dalį. Vienas trečdalis jau išbaigtas ir perrašytas, nors spausdink šią dieną, kitą trečdalią dabar taisau, pertaisau ir vėl taisau ir perrašinėju mašinėlė. Trečias trečdalis guli dar rankraštyje ir laukia savo eilės. Vasaros metu jokio darbo neturiu ir manau, atsilėjęs, gerokai padirbėti, kad iki rudens užbaigčiau. Baisiai bijau karščio, kad man tik nesutrukdytų oras darbo. Karšta, mano galva visai nustoja galvoti, o rankos nenori irgi manęs klausyti. Gali pasirodyti, kad visai negerai padariau, vasaros kursuose dar ko nepaėmęs. Pragyvensiu, ką esu sutapęs, ir nieko gero neatliksiu. Karščiai vasarą būna pasiutėsi, tvanku ir drėgna, kaip pirtys, kada vanotis garų užduoda" (1950.5.26). Dėl įvairių nepalankių sąlygų darbas taip užtruko, kad dar net ir 1953 m. tik tikėjosi, kad "gal šiais metais pasiseks išbaigti antrąją dalį" (1953.8.8). Baigti pavyko, ir po trejeto mėnesių galėjo jau

pranešti: "Esu jau paruošęs antrąją dalį" (1953.11.21). Trečiosios dalies parašyti nepaspėjo, ir jos liko tik kai kurie fragmentai.

Krėvės "Dangaus ir žemės sūnūs" pirmosios dalies pasirodymas buvo labai reikšmingas įvykis lietuvių literatūroje, tad daugeliui buvo nemaloni staigmena ir nemažas nusivylimas, kai tas Krėvės veikalas negavo metinės Lietuvių rašytojų draugijos premijos. Ypač kad tai buvo lyg ir savaime siejama su ana kontroversija dėl Krėvės veikalo, kurio aukšta literatūrinė vertė buvo, tur būt, visuotinai pripažįstama. Nepasitenkinimo gaida nuskambėjo ne tik JAV lietuvių spaudoje, bet pasiekė net ir tolimąją Australiją, kur 1954 m. išleistame metraštyje "Atolas" A. Karazijienė savo straipsnyje "I užtręktas duris" rašė, kad "Krėvėi tuo buvo padaryta dar viena didelė neteisybė" (20 psl.)

Ir pačiam Krėvei buvo tai neabejotinai skaudus išgyvenimas, kad jo keliasdešimt metų brandintas kūrinys buvo lyg ir nustumtas šalim. Tiesa, Krėvė dėl to anaipol net nesiskundė (ne tik buvo jo būdas), bet jo tam tikras kartėlis ar net nusivylimas nebuvo kokio paslaptis tiems, kuriems tekdavo intymiau su juo pasisiekinti literatūriniais klausimais. Nesiskundė jis dėl to ir savo laiškuose, bent tuose, kuriuos teko iki šiol peržiūrėti (per pustrčio šimto). Krėvė kartais net samoningai pabrėždavo savo abejingumą kritikai: "Per daug gyvenime esu patyręs gero ir blogo, kad mane galėtų jaudinti žmonių apie mane gera ar bloga nuomonė" (1948.7.18). Kita syki rašė: "Aš neabejojau ir šiandien neabejoju, kad ji (t.y. naujoji knyga 'Dangaus ir žemės sūnūs'. — VM) nepatiks, jos mintis bus iškraipyta, nors todėl, kad tai mano kūrinys. Bet aš į tai nekreipiu dėmesio, kaip kad niekuomet nekreipdavau" (1950.1.15).

Iš tikrųjų betgi jis gana jautriai reaguodavo į savo kūrybos nutylėjimą. Štai rašė "Aidu" redaktoriui: "Apsaką ruošiu, bet blogiausia, kad ji auga ir beaugdama netenka apysakos ypatybių ir virsta greičiau reportažu, negu apysaka. Atrodo, kad bus apie 30 mašinėlės spausdintų puslapių ir savo turiniu (politiniu) gal Jums ir netiks. (Tai 'Pagunda', kuri Vinco Baltausio slapyvardžiu buvo išspausdinta 'Naujiene' 1950, Nr. 184-200. — VM). Be to, manau, kad ir mano vardas gal ne visai tinka Jūsų žurnalo puslapiams, ypač po to, kai pasirodė 'Dangaus ir žemės sūnūs'. Iš straipsnio, tilpusio triame sasiuvinėje apie literatūros reikšmę (tai J. Griniaus straipsnis 'Meno reikšmė tautai' — Aidai, 1950, Nr. 3. — VM). Beje,

anane straipsnyje buvo rašyta: "Juk šiandieną Valančiaus, M.K. Čiurlionio, Maironio, Šatrijos Ragano, Putino, B. Sruogos, F. Kiršos, B. Brazdžionio ir J. Aisčio kūrinius mėgsta ir brangina įvairių profesijų ir partijų lietuviai".

Tokie Krėvės pavardės nutylėjimai, kokie reti jie bebūtų, buvo, o taip pat ir premijos nepaskyrimas, galėjo sugestijuoti Krėvei mintį, kad jis pamirštas, kad juo nesidomima. Tokia jo nuotaika atspindi ir šiame atsakyme redaktoriui: "Širdingai ačiū už pakvietimą dalyvauti savo raštais 'Draugo' kultūriname priede. Labai norėčiau pasinaudoti Jūsų maloniu pasiūlymu, tik, deja, nieko tinkamo laikraščiu neturiu. Gal ir gerai, kad neturiu, nepatogu būtų varginti skaitytoją savo nuobodžiais pasakojimais. Esu atsilikęs nuo šių dienų literatūrinės mados. Tamistos pareiškimas, kad Jūs skaitytojai pagėdauja mano raštų, yra tik Jūsų man malonaus mandagumo pareiškimas" (1952.9.16). Panaši nuotaika iškyla ir beveik prieš metus rašytame laiške: "Dirbu, nors labai lėtai ir savo asmeninį darbą literatūros srityje, nors to, ką dabar dirbu, spausdinti Amerikoje neketinu. Jaučiuosi neblogai, esu Volterio padėtyje. Noriu ramiai gyventi, nieko nesirūpindamas, tuo labiau galiu ramiai jaustis, kad manim niekas nesidomi. Ir man tai leidžia sąžinė irgi mažai domėtis" (1951.12.26).

Tai buvo vienpusiškai perdėta ir netikslu, netgi aiškiai netikslu, nes nestigo nuosirdžių Krėvės talentų gerbėjų, kurie brangino Krėvės kūrybą, o taip pat ir jo naująjį veikalą aukštai vertino. Jau buvo cituota jo laiško ištrauka, kur pats Krėvė minėjo labai palankią jo veikalo recenziją "Aiduose". Taip pat palankiai veikalą panagrinėjo "Nemuno" žurnale (Nr. 6, 1951) G.I. Zidonytė: "Su 'Dangaus ir žemės sūnūmis' Krėvė išsina į tarptautinę literatūrą, paliesdamas jau nebe lietuvių tautos išgyvenimus, o tarptautinius tapusius įvyki. (...) Bendroje išvadoje — veikalas didžiai vertingas. Jame įtikinančiai atkurta krikščionybės išvakarių epocha, vaizdžiai perteikti to meto žydų tautose vyravę papročiai bei tradicijos, vykusiai panaudojant aprašomajam laikotarpiui būdingą kalbą, išryškinta gėrio ir blogio idėja — visa tai išreiškiant Krėvės skaitytojams gerai pažįstamu nuotaikingu stilium, kurio pagrinde glūdi paprastumas, nuosirdumas, jautrumas".

(Bus daugiau)

Simtmetis nuo Tumo – Vaižganto gimimo

JONAS MISKINIS

Juozas Tumas-Vaižgantas pasaulį išvydo 1869 m. rugsėjo m. 8 d. Maleišių kaime, Švedasų valsčiuje, Rokiškio apskrityje. Likimas jam lėmė būti kunigui. Tačiau šalia apaštalavimo buvo žymus rašytojas, visuomenininkas, šakotas kultūrininkas ir tautinio atgimimo žadintojas. Mirė 1933. IV.23 Kaune.

Kai Vaižgantas-Tumas atėjo į pasaulį, Lietuvoje buvo sunkūs metai — spauda uždrausta, visur siautėjo Muravjovo — koriko kazokų baudžiamieji būriai...

Gyvenime Vaižgantą labiausiai skyrė iš kitų tarpo nepaprasta kultūra ir gilus jo žmoniškumas. Jis savo gyvenime patyrė daug vargo ir dar daugiau kitų žmonių vargo matęs, netapo tačiau vargų vergu, bet ryžtingu, aktingu ir nenulstamu kovotoju su visokiomis negerovėmis. Gerą daryti — buvo Vaižganto vyraujantis pažymys. Vaižgantas tuo garsėjo visur, kur tik ilgiau pagyvendavo. Geradarystė buvo įgimta Vaižgantui. Pasitikėdamas žmogumi, jis skelbė visuotinos santikos šūkį. Jo tauri siela negalėjo sutikti su tuo, kad žmogus žmogui būtų pikčiausias priešininkas. Ir ne tik žmogui, bet ir gyvuliui. Labai būdingai čia pasirodo Vaižgantas su kanarėle. Jam gaila to Dievo padaro, kuriam laisvė atimta, įbrukus ją į narvelį.

Ir tariau: aš, ne, tai ne saulės himnas, tai nei buržuazų kerštas — tai ašarų giesmė, lakrimacija, trenai, kad negali paskridėti į tą garbinamąjį šviesuolį — saulę, į kurią įsižiūrėjus, ji nebe-

tenka nuovokos, nebeapsivaldo. Nes... nes man pačiam stovėjo ašara gale gerklių. Ir čia Vaižgantas pajunta didelę skriaudą daromą kanarėlei, ir nusprendžia ją išlaisvinti.

"Ir sugriebiau aš narvelį, ir nudrėškiau aš jos dureslę ir, štiš, geltonoji, laukan pro langą. Pasiek sau pačią saulę, giedok jai koki tik sau nori himną, bet tik aš negirdėčiau tavo giesmių pamokslų..."

Artimo meilės skleidėjas

Vaižgantui, kaip rašytojui, rūpėjo, kad visi žmonės būtų dori, kad joks piktas darbas netrukdytų jų sąžinės ir kitų ramybės. Tai prasme jis buvo kunigas, idealistas, kuriam rūpėjo žmogaus išganymas dar šiame pasaulyje.

Ieškojimas kelio į laimę per gerus darbus ir tos laimės atradimas — tai kilniausias krikščioniškumo pažymys.

Išganytą Vaižgantas matė girdarbe. Darbas jam buvo žmoniškumo priemonė, varas, nuaviruojas žmogų į tikrąją jo pašaukimą. Ir todėl tokiu gyvu pavyzdžiu švietė Vaižgantas darbininkas: švietė palikdamas gražų darbo paminklą po savo mirties.

Kad Vaižgantas-Tumas iš tikrųjų buvo artimo meilės ne vien skleidėjas, bet ir įgyvendintojas, rodo jo testamentas, kuriame, be kitko, sako:

"Aš niekam nesu skalus, o man daug kas. Duodamas kvitą neimdavau net didesnei sumai. Jei skolininkai garbingi, patys tegu atneša Vaižganto namams".

Vaižgantas kol buvo gyvas, turėjo nekrovę, daugeliui padėjo, vieniems atsidūrusiems skurde, kitiems mokslus einant. Jis norėjo, kad jam mirus, tas centas tarnautų visuomenėje.

Karštai mylėjo Lietuvą

— Aš myliu Lietuvą, nes tai mano tėvynė, mano gyvenybė, mano džiaugsmas ir pasididžiavimas. Gerbiu jos vardą, kurį smaugėjai braukė iš žemlapių, iš šnekamosios kalbos, iš valstybinių dokumentų. Gerbiu jos — Vytį, kurį išvyde, kilo prieš mane, kaip prieš insurgetą, visos pragaros, tikriau — žandarų galybės. Nesiklausiau, ar kas man leis mylėti tėvynę ir laikytis ją savo širdyje, kol ji buvo tokia mažytė, nevaizdi, išplėtomis teisėmis ir turtu nabagė. Tada niekas nepavydėjo man tos mano mylimiausios, niekas su manim dėl jos nesivaržė, nes tai buvo — nabagė. Niekas man neprikėjo, kam aš savo pagarbą rodau jos ženklui — Vytui, kol tą ženklą sagsčiau — į rankoves ar kaklaraščius. Myliu Lietuvą ir gerbiu ją ne už vieną tuščią vardą ir ne už skaičius jos istorijos tradicijas, iš kurių aš semiausi teisės ir pagallėjimo mylėti; ne už tai tik, kad ji savo malonumu tiek rašytojų įkvėpė eilėmis ir ne eilėmis apgiedoti jos garbę, jos gerumus. O, ne. Aš ne imperijų sritis gyventojas, aš ne svajotojas: mano širdis ne medžiaga, skiriama su degti savo pačios ugnyje, savo pačios pajėgomis sukurtoje. Aš esu gyva esybė, visiškai reali, kūnu užimu pasaulį tam tikrą vietą, ir tos vietos man reikia nemaža, kai pasiduodu šen ir ten, kur parvo mane neramioji dvasia. Esu laisvės reikalingas. Laisvė, tai siela, kuri gaivina mano tėvynę. Nė ra laisvės — nėra nei tėvynės, nėra tėvynės — nebus nei laisvės. Mylėdamas Lietuvą — myliu laisvę, kurią tegali man laiduoti nepriklausoma šalis, mano Tėvynė. Ir mano tėvynė reali, turi sa-

Kan. Juozas Tumas - Vaižgantas

vo vietą pasaulyje, iš kurios jos niekas neturi teisės išstumti. Gal ji ja smaugti priešai, tik visiškai užsmaugti negali, kol nebus visai tautai nukapotos galvos. Ligi tik atsignauš smaugėjo rankos, tauta žiobtelės gimtojo kvapo ir sušuks: tebesu gyva!

Tai, va, kaip Vaižgantas karštai mylėjo Lietuvą ir visą tautą.

Gimtas kraštas mieliausias

Nenuostabu, kad Tumas Vaižgantas tapo didžiu rašytoju, patraukusiu mus savo raštais. Mylėdamas jis kraštą ir žmones, savo

raštų vidury pastatė Lietuvą ty niekas neturi teisės išstumti. Gal ji ja smaugti priešai, tik visiškai užsmaugti negali, kol nebus visai tautai nukapotos galvos. Ligi tik atsignauš smaugėjo rankos, tauta žiobtelės gimtojo kvapo ir sušuks: tebesu gyva!

Šveicarijoje, Norvegijoje ir dar kitur aukšti pliki uoliniai kalnai savo viršūnėmis dangų siekia. Aukštytyn žiūrint, galva sukasi. Jų suvirtimas jūri ar ežerų padamas jis kraštą ir žmones, savo

vos Gynimo komitetui — 55,000 dol.; Raudonajam kryžiui — 13,974.61 dol.; našlaičiams — 901.75 dol. Viso aukų surinkta — 159,207.72. O tuo pačiu laiku misija žmonėms pinigų persiuntė 501,027.42. Dar aiskiau šnekant, reikia pasakyti, per misiją Lietuvos reikalams JAV lietuviai sudėjo 2,270,270.59 dol.

b. Kitos paskolos. — 1918 m. gruodžio mėn. pradžioje Lietuvos vyriausybė gavo iš "Darlehnskasse" paskolos 10,000,000.00 markių. Anais laikais buvo tai lygu 1,250,000.00 dol. Bet tos sumos neužteko. Reikėjo gauti didesnę sumą. Ir todėl to paties mėnesio gale Lietuvos vyriausybė pasirašė su ta pačia Vokietijos įstaiga sutartį, pagal kurią Lietuva gavo 100,000,000.00 markių paskolos, lygią 12,500,000 dol. Vokiečiai turėjo Lietuvoje išsirengę imonių ir kitokio turto už 100,000.00 dol., kurio negalėjo išsivežti į Vokietiją, karui pasibaigus. Kai Lietuva pateikė Vokietijai bilijoninę vokiečių padarytų nuostolių sąskaitą, tai nereikėjo nei paskolų gražinti, nei už paliktą turtą sumokėti.

1919.VII.7 buvo užtraukta pirmoji "vidaus paskola" 3,000.00 markių (lygi 3750.00 dol.), kurią Lietuvos vyriausybė išpirkė Lietuvos Taryba. Iki 1921 m. pabaigos dviem vidaus paskolom buvo užtraukti dar 200,000,000 markių.

Po ilgų JAV lietuvių prašymų Relief Administration 1919 m. davė Lietuvai 1,000,000.00 dol. vertės pašalpą. Po kelių mėnesių JAV davė Lietuvai 300,000.00 dol. pašalpos (o. Lenkijai — net 57,000.00 dol., tad lietuviai buvo nepatenkinti Hooverio linkimu lenkų pusėn.)

1919 m. pabaigoje buvo gauta 200,000.00 svarų (apie 1,000,000 dol.) paskola iš Anglijos.

1924 m. pradžioje atvyko į JAV kan. K. Olšauskis ir inž. Pauliukonis pardavinėti akcijų ir gauti paskolos elektros bendrovei "Galybė". Jie pardavė akcijų už 50,000 dol. ir po trumpo laiko gavo iš amerikiečių paskolos 600,000.00 dol.

Lietuvos atstovas (1924.9.22) pasirašė su JAV sutartį, pripažindamas, kad Lietuva šiam kraštui skolinga 6,986,625.08 dol. ir kad tą skolą išmokės per 62 metus. Ir kitų metų pabaigoje (1925.12.15) Lietuva įmokėjo JAV

lyg ji patį nužemina, nusmelkia. Puiku ten, iškilminga, bet ir būkšt. Tik Lietuvoje tėra ramu. Čia — pažiūrėti, Lietuvoje — gyventi. Ramumą, gaudžios poezijos sparnais plasnajantį, tik Lietuvoje terasi.

Miela, malonu Vaižgantui y-ra Lietuvoje ne tik dėl to, kad įvairu: dar ir dėl to, kad įdomu, slėpinga. Visa jos gamta, tai vienas ištais geriausias senovės do kumentas: tik moki jo raides skaityti, — rašo Tumas-Vaižgantas.

Tačiau gamta tik įkvėpėja didesniems darbams. Patys darbai glūdi lietuvių tautos pašaukime — išlaikyti savo tėvynę savaimingą, ugdyti jos kultūrą. Kultūros darbas Vaižgantui buvo jo didysis uždavinys, į kurį jis traukė ir kitus lietuvius. Pagrindinį savo kūrinį "Pragiedulius" pavadino Vaižgantas vaizdais kovos dėl kultūros.

Būdamas judrus, užsidegęs, greitas Vaižgantas ir savo kalbą padarė tokią — ji tarsi verdanti, sprogtanti medžiaga, sprogdinanti lietuvių abejingumą. Jo kalboje ir stiliuje apstu įvairių varų, šviesos ir nuotaikos, gausu žodyno su smulkiaisiais jo niuansais.

Lietuviškumas

Vaižganto asmenybės branduolys — jo lietuviškumas. Jam lietuvių ne tik pareigos, bet ir garbės dalykas. Vaižgantui lietuvių — visų darbų akstinas, nuotaikos kėlėjas, vienybės šaltinis. Lietuvių siekimų simboliu jis pasidarė Vilniui. Girdi, kas išsižada Vilniaus, išsižada lietuvių. Kas dėl Vilniaus suabejoja, tas įžeidžia didžiųjų savo prabochių atminimą, tas nevykdo jų didžiojo testamento.

"Lietuvą ir lietuvių mylėjau, bet sentimentus jiems iškalbėjau savo raštuose — prašom pasiskaityti, ir bus vis tiek ar vis tebusiu ar nebūsiu."

Aplamai, Vaižganto raštai nuo pradžios ligi galo persunkti tyros ir kilnos tėvynės meilės. Mylėdamas kraštą ir žmones, jis savo raštų centre statė Lietuvą ir jos gamtą.

Reiškėsi ir politikoje

Klausymas savo lietuviškios sąžinės, aktyviai kartais reiškėsi ir politikoje, nors ir nebudamas politiku. Dalyvavo seimuose, suvažiavimuose, konferencijose. Žodžių, visur, kur tik buvo svarstomi aktualūs Lietuvos reikalai. Vilniaus Didysis seimas, Rusijos Lietuvių seimas, Stockholmo Lietuvių konferencija, Tautos taryba Rusijoje ir visa eilė kitų žymių politinių institucijų, dirbusių Lietuvos išlaisvinimo darbe, savo narių tarpe nuolat turėjo ir neišsamią energiją entuziastų kamauninką Vaižgantą.

Tautinis ir politinis Vaižgan-

to veikimas buvo keleropas. Daug svėrė jo dalyvavimas lietuviškoje spaudoje, pradedant draudimo laikais, baigiant pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais. Jis, dar būdamas klieriku, tapo slapto spaudos uoliu platintoju, o nuo 1897-1902 m. Vaižgantas redagavo "Tėvynės Sargą", kuris buvo spausdinamas Prūsiose, Vokietijoje.

Kas šitaip visur dirba, tam nėra prieštasties nei laiko liūdėti, tas visuomet linksmas. Tai buvo Tumo-Vaižganto kelrodis, didi išmintis, glūdėjusi visuose jo gyvenime žingsniuose. Sidabrinis Vaižganto juokas ir kitus užkrėsdavo ta galvia nuotaika, tuo nepaprastu dvasios pakilimu, kada darbas ir kūryba veržiasi į savo realizavimosi viršūnes.

KRONIKA

• Dr. Jonas Valaitis vykdo tyrimus ieškodamas sėkmingiausių būdų susekti vėžį. Jo tyrimus i-vertindama tam reikalui JAV kovai su vėžio liga draugija paskyrė 22,650 dol. Dr. Valaitis tyrimus pradeda su 4,078 žmonėmis, kurie savo nori įsijungė į šį mokslinį uždavinį, duodami sekti jų sveikatos stovį. Be kitų dalykų, dr. Valaitis, padedamas laboratorijos techniku štabo, tiria rūkančiųjų seiles, ieškodamas jose vėžio ląstelių. Iš 2,650 rūkatorių buvo atrasta net 135, taigi 4.8 procento, turinčių nenormalias ląsteles seilese, tuo gi tarpu tarp nerūkančių tokių nenormalių ląstelių surasta 9 procento tikrųjų žmonių, taigi tas nesudaro nei vieno procento. Panaudodamas šį ir kitus tyrimų būdus, dr. Valaitis yra susekęs vėžio ligos ženklius ir tokiuose žmonėse, kurių rentgenogramai nerodė jokių žymių. Padarius operacijas, tie žmonės jaučiasi gerai.

Nenormalių ląstelių atradimas tikrai rodo linkimą į vėžį, bet dar nebūtina, kad ta liga jau būtų tame asmeny išsivysčiusi. Kaip aukščiaun minėti duomenys rodo, rūkantieji apie penkis kartus daugiau turi galimybės susirgti plaučių vėžiu. Dr. J. Valaitis yra vyriausias patologas Liuteronų ligoninėje Park Ridge.

• Latvių akademinių korporacijų sąjungos Mokslo komitetas išspausdino dalį santraukų paskaitų, kurios buvo laikytos Baltijos kraštų mokslininkų suvažiavime Maryland universitete praėjusių metų lapkr. 28-gruodžio 1 d. Iš lietuvių čia telpa santraukos paskaitų kun. V. Bagdanavičiaus, kun. K. Pugetičiaus, kun. J. Prunskio, prof. R. Šilbajorio, G. Procutos. Leidinio latviškas pavadinimas "Sadarbība Baltijas Problemu Petijumos", 52 psl., gaudamas kreipiantis adresu: The First Conference on Baltic Studies, 471 Ray Ridge Ave., Brooklyn, N.Y. 11220. Kaina 1.50 dol.

TAUTOS ISTORIJS PABIROS

Išieviai padėjo Lietuvai ekonomiškai atsikurti

(Tęsinys iš 1968 metų spalio mėn. 12 d.)

Pradėjus Lietuvos atstatymo darbą po pirmo pasaulinio karo, visko jai trūko. Reikėjo darytis, kur gauti paskolas. JAV lietuviai nuolat ir įvairiausiais būdais tuo reikalui rūpinosi.

a. Lietuvos Laisvės paskola. — Norėdami sutelkti Lietuvai pinigų, Amerikos lietuviai jau 1919 m. buvo išskėlę sumanytą išleisti Lietuvos paskolos ląstus. O besirengiant atvykti iš Lietuvos finansinei misijai, šio krašto lietuviai pradėjo rūpintis Lietuvai paskolos suorganizavimu. Šiam reikalui nusprendė (1919.II.4) New Yorke suaukė organizacijų ir veikėjų suvažiavimą ir (II.5) — tarybų posėdį Pittsburghe, pa. Suvažiavimui nutarus ir taryboms pritarus, ryžtasi sutelkti Lietuvai 4 milijonų dolerių paskolą. Kai atvyko (1919.II.18) į JAV Lietuvos finansinė misija, susidedanti iš J. Vileišio, majoro P. Zadeikio ir kun. J. Zilčiaus (iš vietos paskirtas), rado jos veiklai jau paruoštas sąlygas.

Misija apsisusto New Yorke, kur buvo sudarytas specialus komitetas. Gelbstint JAV lietuvių organizacijoms ir paskiriems veikėjams, Lietuvos finansinė misija paskolos realizavimą pradėjo dar tu pačių metų gale. Suorganizavo 184 vietovių komitetus. Išvystė didelę propagandą, raginančią pirkti Lietuvos laisvės paskolos ląstus, trumpai vadina mus — bonais. Galima buvo juos pirkti grynais pinigais arba JAV valdžios bonais. Per trejetą metų (iki 1923.IV.25) iš viso parduota ląstų už 1,848,150 doler. nominalinės vertės. Iškaitis gautus procentus už surinktų pinigų laikymą bankuose ir kitas pajamas, ši akcija davė 1,864,682 dol. sumą. Atskaičius ląstų spausdinimo ir platinimo išlaidas, Lietuvos vyriausybė gavo viso 1,729,127 dol. Daugiausia ląstų parduota Chicagoje — už 401,500 dol.

Kritiškais laisvės kovų (1920) metais Lietuvos biudžete Lietu-

vos laisvės paskolos (LLP) įplaukos sudarė 18 proc. visų tuo metu buvusių valstybės pajamų ir 90 proc. gautų tais metais paskolų. Žymią rolę LLP vaidino ir 1921 m., ka teks patirti iš kito skyrelio aprašymo.

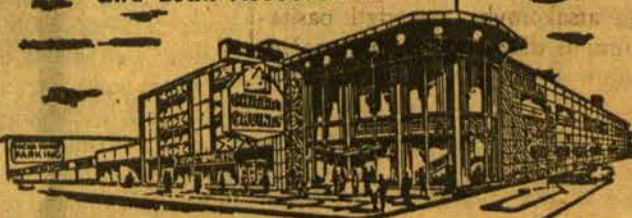
LLP pasisekimą turėjo ne dėl gerų procentų pažado (5 proc.) ir kitų pažadų, bet bonai pirkti, darant didelę auką Lietuvos laisvės paskolai paremti. 1933 m. JAV v-bė dolerio vertę sąmoningai sumažino, o 1934.I.31 užfiksavo sumažinimą 41 proc., tad Lietuvai mokėjimą procentų ir pačių ląstų išpirkimą žymiai palengvino (vietoj 10 litų reikėjo mokėti tik 5,9 už 1 dolerį).

Finansinės misijos veikla Lietuvai buvo naudinga dar ir kitomis pinigų sumomis, per ją Lietuvą pasiekusiomis. Misija, baigdamas savo darbą (jį pakeitė atstovybė) 1921.I.12 New Yorke įvukusiam LLP stočių (vietovių komitetu) suvažiavime padarė pranešimą apie veiklos rezultatus. Pasirodė, kad jau tuo metu, be paskolos (kurioms buvo surinkta 1,610,035.45 dol.), dar sutelkta: šauliams — 8000.00 dol.; Lietu-

Po I-o Pasaulinio karo grįžo į Lietuvą iš Rusijos ir daugelis našlaičių. Paveiksle matome vieną grupę našlaičių, kurie gavo pastogę Lietuvių moterų globos komiteto prieglaudoje.

Chicago Savings and Loan Association

5 1/4 %

Certifikatų sąskaitos
Certifikatai išduodami tūkst.
tantiemėmis. Mažiausia turi
būti \$8000. Pelnas mokamas
kas šeši mėnesiai.

4 3/4 %

Ant visų knygelių
sąskaitų
NUOŠIMČIAI PRISKATTOMI
KAS DIENĄ. IŠMOKAMI KAS
TRYIS MĖNESIAI

STAI NARIAMS TEIKIAMAS MOSŲ PILNAS PATARNAVIMAS:

- * Vacation Club
- * College-Savings
- * Home Mortgage Loans
- * Home Improvement Loans
- * Christmas Club
- * Insured Family Savings
- * Notary Public Service
- * Free community rooms for your organization's meetings
- * Cash checks and pay all family bills with our special money order checks
- * Sell & redeem U.S. Bonds
- * Two large free parking lots
- * Save-by-Mail Kits
- * Travelers Checks
- * Safe Deposit Boxes

Chicago Savings and Loan Assn.

John Pakel, Sr., President and Chairman of the Board

6245 SO. WESTERN AVE.

TEL. GR 6-7575

HOURS: Mon 12 P.M. to 8 P.M., Tues. 9 to 4, Thurs. & Fri. 9 to 8, Sat. 9 to 12:30

Nauji pažangos polėkiai religijoje

Prof. Kuengas apie ryžtingąjį Bažnyčios posūkį

JUOZAS PRUNSKIS

Pokario laikais tarp naujų įžvalgių mintytojų iškilo šveicaras prof. Hans Kueng. Modernus ir pažangus, gyvumu pulsuojančio stiliaus rašytojas, jis turi plačias skaitytojų minlas įvairiose tautose. Tuebingeno universiteto profesorius, jis, nors katalikų teologas, šiemet pakviestas dėstyti ir protestantų teologijos fakultete Bazelio universitete, vieton tokios garsenybės kaip pereinut metų pabaigoje mirusis pirmąjį protestantų teologas Karl Barth. Ar nebus tik pirmas atsitikimas, kad protestantai savo teologijos mokyklon dėstytoju pasikviestų katalikų kuniga?

Naujas jo veikalas

Neseniai Amerikoje iš spaudos išėjo naujas H. Kuengo veikalas: "Truthfulness: the Future of the Church" (išleido Sheed and Ward, New York 1968 m. 185 psl., \$4.50). Čia Kuengas džiaugiasi atėjusia nauja era Bažnyčioje. "Mes ne tik dalyvauname pabaigoje tridentiškojo laikotarpio, bet taip pat ir pabaigoje bažnytinio viduramžiškumo, kiek jis reikšėsi scholastiškumu, legalizmu, hierarchiškumu, centralizmu, tradicionalizmu, ekskluziivizmu, prietaringumu...", rašo jis.

Tas naujas laikotarpis atneša ir naują uždavinį religiniams mintytojams: "Būtu blogai, jeigu teologai vėl galėtų būti pakaltinami, kad jie neišskaitė laiko ženklų ar mastė tik savo kabinetu privatiškume tai, kas turi būti skelbiama nuo namų stogų."

Nepasilikti apkvašusiais senienose

Jis perspėja tuos sustingusius konservatyviusius, kurie linkta pasilikti "sterilizuoti nuo žmonių istorijos gemalų, kad tik galėtų ir toliau netrukdomi patogiai pasilikti apkvašusiais senienose."

Kaip matome, Kuengas šiame veikalė išėina su drąsiomis mintimis. Jos visų pirma buvo reikštos II Vatikano suvažiavimo pabaigoje paskaitose vyskupams ir teologams, vėliau keltos paskaitose Berkeley, Stanford ir daugybėje kitų Amerikos ir Europos universitetų, kur Kuengas buvo kviečiamas, o netgi ir jam kalbant protestantų Union seminarijoje New Yorke. Taigi — medžiaga gerokai autoriaus persvarstyta.

Kuengas visų pirma užakcentuoja nuoširdumo, atvirumo, tiesumo reikala, prabildamas net tokiu paradoksišku sakiniu: "Dabar žmonės yra linkę atleisti beveik bet kokią nuodėmę, jeigu ji yra papildyta iš nuoširdaus įsitikinimo". Dėl to net kai kurie drįsta skelbti, jog dabarties jaunimas yra geresnis: ne dėl to, kad jie darytų mažiau klaidų, bet todėl, kad jie yra nuoširdesni. Primant Kuengo skatinimą į nuoširdumą, suprantama, tu posakių negalima priimti kaip klaidų pateisinimą.

Pažangos polėkiai Bažnyčioje

Prof. Kuengas džiaugiasi stipriais pažangos polėkiais Bažnyčioje: ji rimtai vertina psichologijos, sociologijos ir filosofijos naujus atradimus ir dažnai jais pasinaudoja; ji instinktyviai atmeta tai, kas kliūdo pilnai reikštis tiesai: inkviziciją, cenzūrą, nuomonių ar įsitikinimų primetimą prievartos keliu.

Iškeldamas ankstybesnius toje srityje net ir Bažnyčios žmonių suklupimus, jis išryškina, kodėl tai įvyko: Bažnyčia ilgus laikus pergyveno savotišką idejinio apgulimo padėtį. Priešo atakų metu neįmanoma atverti nei tvirtovės lango — atakuotojas gali

įžvelgti silpnybes, pamatyti, kuria kryptimi ataka bus sėkmingesnė; vienintelė galimybė beliko — bekompromisinis gynimas, užbarikadavus duris ir langus, išryškinant stipriuosius punktus, pridengiant silpnesnius...

Kristus didysis protestas

Prof. Kuengas atkreipia dėmesį, kad nuoširdus teisingumas išplaukia iš paties Kristaus mokslo ir pavyzdžio. Juk Kristus tai buvo Dievybės protestas prieš žmogaus nenuoširdumą ir negarbingumą, prieš vergiją istatyminei raidei, nusigręžiant nuo Dievo ir žmogaus meilės, protestas prieš tuščią ritualizmą, aplenkiant išgyvenimą širdyje, protestas prieš išorinį taikymąsi, nebepaisant tiek nuoširdumo ir teisingumo

Dėl to Kuengas skatina padaryti naują perkainojimą mūsų do rybių sampratų, visiškai atsisakant bedvasio legalizmo, kuris veda į ištų institucijų gedimą, atmenant, kad tik dvasingas, atsakingas dinamizmas palaiko gyvybę. Skatina ryžtingai ir energingai imtis reikiamų reformų, nugalejus baimę sulaužyti ideologinį fanatizmą ir atgrasų siaurumą, atmeti suakmenėjimą, gi tai, anot Kuengo, reikšia: diskusijos vieton smerkimo, supratimas vieton inkvizicinių tendencijų, komunikacija (bendravimas) vieton ekskomunikos (atmetimo, išskyrimo), protinė ekspansija vieton minties bergždumo. Tai reikšia dialogas vieton diktavimo, kritika vieton cenzūros, drąsumas vieton slėpimo, pasitikėjimas tiesos pergale, vieton rodymo ir žmonės kaip eretikus.

Radikali nuotaikų reforma

Toliau vystydamas savo šį mintijimą, prof. Kuengas skelbia: "Taigi, absoliutinė, autoritatyvinė ir dažnai totalitarinė sistema turi užleisti vietą tikrai tvarkai laisvėje, hierarchinė galybė — turi būti pakeista nuoširdžiu tarnavimu Bažnyčiai, klerikališkas despotizmas turi būti perkeistas į dvasinį vadovavimą, siaurumas turi užleisti vietą atvirumui visai realybei, nepasitikėjimas turi užleisti vietą garbingam bendradarbiavimui ir branginamam priklausomumui nuo krikščioniško subrendimo".

Įžvelgiant plačiuosius pasaulio horizontus

Šitaip prof. Kuengas skatina įžvelgti plačiuosius pasaulio horizontus, gerėtis rizika ir sąmoninga atsakomybe, nevengti pasitarimų ir diskusijų, įtraukti pačius žmones į sprendimų darymo procesą, viską spręsti Evangelijos tiesų ir laiko reikalavimų šviesoje, parodyti drąsą, veiksmingą energiją radikalaus atsinaujinimo tarnyboje.

"Tegu kiekvienas, kuris nori, kad Bažnyčia gyventų, kaip gyva Dievo bendruomenė, nori kad ji keistųsi. Tik besikeisdama, ji išliks tuo, kuo ji yra. Tik sveikas keitimasis išlieka... Tada kiekvienam bus lengviau išlikti nuoširdžiu krikščionimi... Kiekvienas, kuris nori, kad Bažnyčia mirtų ir pasidarytų Dievo karsu, turi norėti, kad ji nesikeistų... Tik atsinaujindama ji išliks. Ji neturi būti užkonservuota tokia religinė bendruomenė, kuri ne jos nariams atrodytų svetima, nepriinama, ekskluziivistinė, o ji turi būti be prietarų, plačiai atvira, gyvai judri, svetinga bendruomenė... Ne kokia persunkta partinių monopolijų, ne kokia uniformuota armija, monolitinis blokas, ne religinė — absoliutinė Romos imperija, o keliantis visų iniciatyvą, mokanti veikti ir

Hans Kueng

mažomis grupėmis, sugebanti eksperimentuoti be viską persunkiančios oficialios kontrolės, besireiškianti įvairiose gyvenimo sferose, tėviškai jungianti visus žmones, tolerantiška, kilniaširdiška, daugiau krikščioniškai savimi pasitikinti, kantri, ryžtinga mintyje ir sprendimuose, nesanti džiaugsmą taiką ir nenykstančią viltį. Šitokia Bažnyčia nebus atsilikusi nuo savo laiko. Tokia Bažnyčia bus ateities Bažnyčia", skelbia prof. Kuengas.

Nauji pažangos laimėjimai

Prof. Kuengas reiškia didelį pasitikėjimą Bažnyčia ir klausia: "Kuri gi kita Bažnyčia būtų galėjusi pasiekti ko nors panašaus, kaip kad yra pasiekęs Vatikano II suvažiavimas?"

Pažangus prof. Kuengas skelbia: kodėl gi Bažnyčia, kuri remiasi Kristaus evangelija, turėtų gėdytis, jeigu ji yra daugiau pasimokiusi per paskutinį šimtmetį, padariusi posūkį į gerąją pusę, šv. Dvasia vadovaujant nusigręžusi nuo ignorancijos, nelygybės, apribojimų, paviršutiniškumo, nuo šunkelių. "Nėra abejonės, kad Bažnyčia daug laimėjo pasaulio pasitikėjimo savo nauja

Naujai atvykusioji į Mergaičių miestą Omahoje, Nebr. gauna patarimų iš vadovaujančios sėsės

Banhoferio gyvenimas ir mirtis

Savo stilingais pasaulėžiūriniais raštais daugelio dėmesį yra patraukęs Dietrich Bonhoeffer, vokiečių protestantų teologas, dažnai cituojamas dabarties raštuose. Penkerius metus rinkusi medžiagą, susirūšusi su velionio šeima, Mary Bosanluet parašė jo biografiją: "The Life and Death of Dietrich Bonhoeffer" (išleido Harper and Row, New York. 1968, 287 psl. 5.95 dol.)

Autorė čia gyvai perteikia jo jaunsystę, jo augimą ir brendimą šeimoje, jo raštišką kūrybą, o ypač plačiai aprašo jo pastangas pasipriešinti naciams.

Bonhoefferis buvo gimęs 1906 m. Breslave. Išaugęs liuteronų atmosferoje, jis vis dėlto vertino ir katalikybę, tardamas: "Tarnyba, kurią istorijos bėgyje Katalikų Bažnyčia atliko Europos kultūros istorijoje visame pasaulyje būtų sunku pervertinti. Ji buvo krikščionintoja ir civilizuojoja barbariškų tautų ir ilgą laiką buvo vienintelė mokslo ir meno saugotoja. Tuo pačiu pasižymėjo jos vie-

visuotinio suvažiavimo orientacija", — rašo prof. Kueng.

Tasai įžvalus mokslininkas dabar skelbia: "Dabar mes turime Bažnyčią, kuri jau žino, ko ji nežino, — kuri žmonių silpnybėje, ignorancijoje ir klaidingume pasitiki nesudrumstama Dievo malone, ištikimumu ir tiesa ir kuri yra tikra savo tikėjimu, laiminga ir stipri, net ir pravedant savęs kritika, pilna vitališkumo, vaisingumo, įstengianti mylėti, — Bažnyčia, kuri noriai svarsto naujus klausimus, kuri įvertina specialistų žinią, modernius metodus, stebėjimus ir rezultatus, — Bažnyčia kuri rodo ryžtą iniciatyvai ir rizikai, kuri yra pilnai ir visiškai atvira realybei".

nuolynai. Ji išvystė dvasinę galią, su kuria niekas negalėjo susilyginti..." Autorė pažymi, kad Bonhoefferis buvo paveiktas katalikybės.

Bonhoefferis buvo ryžtingas priešintis nacių prievartai. Buvo įsteigęs slaptą dvasinę seminariją. Matydamas nacių iškrypimus ir, būdamas įsitikinęs, kad naciai vairuoja pasaulį į karą, siekdamas gelbėti Vokietiją ir visą žmonių, prisidėjo prie samokslu nužudyti Hitlerį. Keli pasikėsimai buvo nesėkmingi. Samokslas buvo išaiškintas ir Bonhoefferis buvo areštuotas. Drauge su juo kalbėjusis rašo apie Bonhoefferį, kad "jo siela tikrai švietė tamsoje desperacijoje mūsų kalėjime".

Iš kalėjimo jis parašė tuos labiausiai intriguojančius posmus. Bonhoefferis 1945 m. bal. 9 d. buvo Flossenbuergo kalėjime pakartas drauge su keliais kitais kovotojais prieš nacių režimą. Prieš mirtį dar spėjo į knygą įrašyti savo lyg testamentą — Laišką savo draugui vysk. Bell: "Man mirtis yra pabaiga, bet taipgi ir pradžia. Aš tikiu į visuotinės brolybės principus... Tikti į visuotinę krikščionišką brolybę, kuri iškyla aukščiau už visus nacionalinius interesus; mūsų pergalė yra tikra!"

Gaila, kad autorė, nors davė gana pilną biografiją, bet permažai cituoja jo raštų, o Bonhoefferio žodis stilingas ir gilus. J.Pr.

MAURIACO STRAIPSNŲ RINKINYS

Nobelio premiją laimėjusio Francois Mauriac straipsnių, essays rinkinys "Le nouveau bloc-notes, 1961-1964" išleistas Flammariono leidyklos Paryžiuje. Knyga turi 470 puslapių. Tai jau trečia tokia Mauriaco knyga, išleista po 1958 metų. Ir šioje knygoje Mauriac pasilieka nuoširdus katalikas, pagal katalikybės dėsnius sprendžiąs gyvenimo problemas.

RADO NOJAUS ARKOS LIEKANAS?

Šeši amerikiečiai mokslininkai, finansuojami JAV Arktikos instituto fondo, darydami archeologinius tyrinėjimus, atrado 4,000 m. senumo medžio gabalus 17,000 pėdų aukštumoje, Ararato kalne, Turkijoje. Mokslinių tyrinėjimų ir archeologinių ieškojimų fondo pirmininkas B.E. Crawford pasakė, kad tyrinėjimai bus toliau tęsiami. Mokslininkai mano, kad Nojaus arka galinti būti Ararato kalno ledynų ežero dugne. Šią žinią kai kurie JAV dienraščiai paskelbė pirmame puslapyje.

KULTŪRINĖ KRONIKA

• Juozo Bertulio sukurtų 16 dainelių vienam arba dviem balsams, pritarant fortepionu, išspausdinta mimiografu. Tai kompoz. Bertulio Op. 278. Šiame leidiny yra šios dainelės: Ačiū Dievui (žodžiai J. Minelgos), Išdūkėlis (L. Zitkevičiaus), Pas bobutę (J. Minelgos), Tėveliai (J. Minelgos) Rasytė (J. Minelgos), Nuo kalniuko (R. Jotvingytės), Margučiai (J. Minelgos), Vaikas (E. Jablonskienės), Kiško pyragai (J. Minelgos), Lietuva (J. Minelgos), Miežių dainelė (J. Minelgos), Mamai (J. Minelgos), Su Kalėdų seneliu (A. Kašubienės), Lėlytė (J. Minelgos), Saulutės veidrodė (L. Zitkevičiaus), Tau, brangi Tėvyne (St. Džiugo). Išleista autoriaus lėšomis, sukauta Liet. muzik. archyve, 2345 W. 56 th St., Chicago, Ill. 60636.

Pažymėta, kad tai pirmas susiuvins. Taigi — reikia tikėtis ir daugiau.

• Medininkų pilies liekanos, 32 km. į pietryčius nuo Vilniaus miesto, esančios apleistos ir griūvelės niekas rimčiau nesirūpinas. Istorikas M. Strykovskis minė, kad pilis buvusi statyta 1313 metais. Pilies gynybinės sienos supa daugiau kaip 2 hektarų plotą. Sienų aukštis kai kuriose vietose siekdavo 15 metrų; viršuje buvo 280 šaudymo angų. Iš keturių pilies bokštų geriausia išlikė vienas, seniau buvęs 30 metrų aukščio. Šiame penkiaaukščiame bokšte gyvenęs kunigaikštis, o galerijose laikėsi šaulių pulkai. "Liter. ir Menas" Nr. 31 rašo,

kad "Tarybinio ūkio direktorius viena pilies teritorijai priklausančią aikštę savavališkai užsodino bulvėmis, per kitą, dar ir archeologų netyrinėtą, nutiesė vandenietį į savo butą". Pats kiemas galis lengvai pavirsti gardu ar kitu "ūkiniu objektu".

• Prof. dr. Jerzy Ochmanski, žinomas lenkų istorikas, gyvenas Poznaneje, Lietuvos istorijos ir daugelio kitų knygų autorius, buvo pakviestas į istorikų slavistų —medievistų suvažiavimą Kijeve, kur skaitė idomų pranešimą — paskaitą apie seniausią lietuvių-rusų etninę sieną 7-10 amž. Šis istoriko darbas yra keliolikos puslapių apimties su žemėlapiu. Bus išleistas lenkų ir rusų kalbomis.

• Aloyzas Baronas atidavė spaudai novelių rinkinį "Išdžiuvusi lanka". Knygos sudarys apie pustrčio šimto puslapių.

• Juozo Kajecko, Lietuvos atstovo, išsamus raštas apie Lietuvos padėtį okupacijos, multiplikuotas mimiografu; susidarė 14 suglausto rašto puslapių, kur pažymėti svarbūs faktai ryšium su Lietuvos okupacija. Išleido Lietuvos pasiunthybė Washingtonė.

PARDUODAMI IS MODELINŲ NAMŲ BALDAI 30% iki 50% nuola. da. Galima pirkti dalimis ir išmokėtinai. SOUTHWEST FURNITURE CO. 6200 S. Western Tel. GR 6-4421

HIGH RATES	
4.75%	5.25%
PER ANNUM ON REGULAR SAVINGS CURRENT RATE	PER ANNUM ON INVESTMENT BONUS \$1,000 MIN.
BRIGHTON SAVINGS & LOAN ASSOCIATION	
4070 Archer Avenue, Chicago, Illinois 60632 LA 3-8248	

RINKTINĖS KNYGOS JAUNIMUI KON-TIKI EKSPEDICIJA

SENASIS KAREIVIS MATATUTIS

Jurgio Jankaus pasaka — apysaka mūsų liaudies pasakų motyvais apie idomų žemaitį Matatutį ir jo daugybę nuotykių, kariaujančią už svetimą karių ir paskui tą patį karių mokant karaliauti. Apie 240 psl., kietuose apdaruose, kaina \$3.00.

Puiki ir nepaprastai įdomi norvego Thor Heyerdahl nuotykių knyga iš ekspedicijos plaustu per Ramųjį vandenyną, siekiant išaiškinti Ramiojo vandenyno salų paslaptis. Ilustruota. 414 psl. kaina \$3.75.

NAKTYS KARALIŠKIUOSE

Liudo Dovydeno apysaka apie du berniukus, su šienpūviais išvykusius į tolimų miškų lankas, ir jų idomius nuotykius vasaros naktimis. Ilustruota. 168 psl., kaina \$2.00.

MELYNI KARVELIAI

Įdomios ir nuotaikingos Aloyzo Barono apysakaitės mažiems, vaizduojančios mūsų vaikų gyvenimą naujosiose emigracinėse sąlygose. Ilustruota. 70 psl., kaina \$1.50.

KAS BUS, KAS NEBŪS, BET ŽEMAITIS NEPRAŽUS

Balio Sruogos istorinė apysaka apie žemaitį berniuką, kurio 1812 metais iš Viekšnių į Kauną atsikraustė ir čia Napoleoną besikeliantį per Nemuną, regėjo ir kas iš visų tų nuotykių išėjo. Ilustruota. Virš 200 psl., kaina \$2.50.

GRIMŲ PASAKOS

Brolių Grimų pasakų rinkinys, kuriame ir Pelenė, ir Sniego Šealė, Snieguolė ir kitos gražiausios ir populiariausios pasakos mūsų mažiesiems. Nauji pasakų vertimai, daug iliustracijų. Didelis formatas, 160 psl., kaina 3.00.

RYTŲ PASAKOS

Įdomių ir nuotykingų Vinco Krėvės pasakų knyga mokykliai jaunimui iš Rytų kraštų tautosakos ir mitologijos. 220 psl., kaina \$2.50.

JŪRININKO SINDBADO NUOTYKIAI

Puikios ir įdomios arabų pasakos, parinktos iš garsiosios "Tūkstantis ir viena naktis" ir vaizduojančios pasakų jūrininko Sindbado nuotykius paslaptingose ir nepaprastuose kraštuose. Didelis formatas, 112 psl., kaina \$2.00.

Visos šios knygos yra vertingos ir reikalingos jūsų vaikų bibliotekoje, ir jas visas galima gauti DRAUGE.

Illinois gyventojai prie knygos kainos turi pridėti 5 proc. mokesčiams.

EARN

5 1/4%

PER ANNUM

ON

\$1000

INTEREST COMPOUNDED DAILY

Standard Federal pays 5 1/4% interest per annum on savings certificates of \$1,000.00 or more. Issued for 6 months.

A 90 day gold eagle passbook account which pays 5% per annum (\$50.00 minimum) is also available. Regular passbook savings earn 4 1/4% per annum. Interest is compounded daily, paid quarterly.

Savings in by the 10th earn from the 1st.

STANDARD FEDERAL

Savings and Loan Association of Chicago

Assets over \$141,300,000.00 - Reserves and Surplus over \$12,000,000.00 (more than twice the legal requirements)

Federal Charter - Federal Supervision

4192 Archer Avenue at Sacramento - Chicago, Illinois 60632 - VI 7-1140

HOURS: Mon., Thurs. 9 A.M.-6 P.M. - Tues., Fri. 9 A.M.-4 P.M. - Sat. 9 A.M.-12 Noon - Wed.-No Business Transacted

Stutthofo lagery su Sruoga ir Jurgučiu

Mirties keliu į laisvę

JONAS KATINAUSKAS

Šį buvusio Stutthofo kalinio straipsnį gavome per jo pažįstamą A. Baliūną, gyvenantį Chicagoje, kuriame autorius atsisiuntė iš Gdynės.

Red.

Prabėgo 25 metai kai lietuvių grupė išsilaisvino iš Stutthofo lagery. Kiekvienas turime didelį glėbį prisiminimų, kurių pluošteliu noriu pasidalinti. Esu pasilikęs vienas iš lietuvių kalinių Gdynėje. Lenkai, kartu buvusieji lageryje, klausia, kur yra tavo draugai. Sakau, kad yra sveiki, tik gyvena užsienyje, jaučiasi gerai. Tie, kurie liko dar gyvi, rašo ir prašo perduoti savo nelaimės draugams lenkams geriausius linkėjimus.

1945 m. sausio m. 24-25 d. aš atėjau į bloką ir pasakiau, kad jau girdėti šūviai ir lageryo vyriausybės rengiasi bėgti. Dabar prisimenu, kad Balys Sruoga ir prof. Jurgutis, pasakė: tu visuomet nori mūsų lageryo gyvenimą pradžiuginti.

Man nieko nepaliko pasakyti, tik, kad žinios yra tikros. Sakiau: "Būkite ramūs, aprūpinsiu rūkalais. Ką su mumis padarys, nežinau. Gal vėrys sunaikinti mus ir visą lagery."

Prof. Jurgutis pašaukė mane ir pasakė: "Tu daug rizikuoji, jeigu vokiečiai laimėtų, tu būvai mano paskutinėj įstaigoj kaip vyr. inspektorius. Jie tave, laimėję karą, pakars".

Aš jam atsakiau: "Esu teatro žmogus ir, mylėdamas savo kraštą, padariau taip, kad galėsite kelionėje turėti rūkalų".

Mano pranešimas buvo tikras. 1945 m. sausio 24 d., 4-5 val. atėjo esmanas ir įsakė renktis. Turėjome keliauti. Lietuvių grupę išvarė pirmus. Balys Sruoga guldė silpnas. Pasakė: "Aš negaliu atsikelti. Gal dar gali atnešti rūkalų. Jie mane palaikys kelionėje."

Nubėgau į kantičią. Turėjau jo prašymą išpildyti. Kentynėje rado rūkalų, ir atnešiau šimtus pokelių. Prof. Sruoga klausė, kas padės kelionėje. Kap. Jonas Norėika, vėliau žuvęs, globojo Balį Sruogą ir prof. Jurgutį per visą kelionę.

Rytą išvarė mus pirmus. Sniego iki kelių. Šalta. Laukėme. Buvau pirmose eilėse. Pastatė keletą vagonėlių. Sugrūdome mus kaip silkes į statinę. Mane įgrūdė taip, kad alsuoti negalėjau. Atvežė prie Vislos upės. Jau toliau negalima buvo važiuoti. Turėjome eiti pėsčią. Sniegas krenta, šalta. Kas turėjo kokių daiktų, turėjo mesti kelyje. Buvo baisiai sunku. Pirmas poilsis buvo Gdanske. Ten buvo vokiečių lektuvių stotis. Suvarė į medinius barakėlius. Apie poilsį nebuvo kalbos. Tik galėjome sėdėti, ir tai buvo gerai.

Rytą mus varė toliau. Šalta. Keliai užimti. Varė tik laukais. Šas negalėjo eiti, šaudė vietoje. Žuvo daug žmonių. Tik sniegas juos priglaudė.

Atėjome netoli kašubų kaimo. Ten mokytoja pavaišino lietuvišką "zacirka". Kiek galėjo pavaišino, bet visų negalėjo pavalgydinti. Aš pasilikau paskutinis.

Balys Sruoga

Man neteko. Padėkojau, kad buvo nuosirdi ir silpnuosius kalinius pavaišino.

Ji kalbėjo: "Visi puolė ir norėjo gauti truputį šiltos sriubos. Kodėl jūs nenorėjote prasimusti ir gauti?" Atsakiau, kuomet pamaciau, jog esate vaišinga ir nepamiršote išvargusių kalinių, kad galėtų tėti tą dar nežinomą mirties kelią, jau tuo buvau sotus.

Ji buvo tokio atsakymo sujaukinta. Ji mane pakvietė į mokyklą, pavaišino. Dekodamas išėjau. Iš mokyklos išbėgo vaikai ir įteikė man dar siuntinėlių valgio. Aš vaikučius išbučiavau.

Varė toliau. Šalta, sniegas vis krenta, keliai užpustyti. Atėjome netoli dvaro, kur radom daug pagėgėlių. Turėjome laukti iki ryto. "Neišturėsiu, sušalsiu" — maščiau. Apsidairiau. Pamaciau netoli vietovės, kur galima truputį pasilsėti. Atidariau duris ir pamaciau, kad ten yra kauliukė, ir šilta. Kampe rado šiaudų, pasiuklojau ir užmigau. Rytą išgirdau balsą, raginantį žygiuoti. Turėjau aplėisti tą kauliukę.

Ir vėl varė toliau. Atėjome į Gans. Ten žuvo daug žmonių. Latvių prezidento sūnus, taipgi ten palaidotas. Suvarė į medinį baraką. Tame barake iš mano draugų buvo mažai. Likusius gi draugus varė kitais keliais, taip kad mūsų, lietuvių, grupė iširo. Buvome alkani. Valgio jokio. Reikia ką nors kombinuoti. Buvo vienas padorus esmanas. Prašėme, kad leistų į kaimą. Jis pasakė — galite eiti.

Išėjome trijuose. Kaimas buvo netoli. Aplankėme pirmą sodybą. Buvo keletas moterų. Prašėme, kad duotų alkaniejiems keletą riekelių duonos. Viena atsakė pykdoma: jūs ir taip žūsite, vokiečiai laimės karą.

Nieko nepasiliko, tik padėkoti už nežmonišką atsakymą. Išėjome. Bet išbėgo senyva moteris ir pasakė: "Aš supratau." Ji mums įteikė gal paskutinį duonos kąsnį.

Kitame name, priėmė truputį geriau. Davė keletą riekelių duonos. Baigė elgetauti, grįžome į lagery. Buvome laimingi, kad galėjome su draugais pasidalinti ir pasotinti alkį.

Prabėgus keletai dienų, rytą visi bėgo, kur kas galėjo. Buvome laisvi. Išlikęs iš lageryo pagalvojau, kad tai bus mano paskutinė

mirties kelionė. Pripuolamai vėl susitikau su savo draugais. Kun. Yla apie tai parašė savo knygoje "Žmonės ir žvėrys". Ten ir aš paminėtas. Radęs savo draugus, atsiradau Puncke ir dirbau ligoninėje. Mano draugai, kas galėjo, apšildė Lenkiją. Aš pasilikau Lenkijoje vienas, kad galėčiau saugoti ir daboti savo buvusių draugų kapus. Dirbu. Man lenkai skriaudos nedaro. Jaučiuos gerai, esu stiprus. Iš kauniečių, kurie mane dar prisimena, gaunu kas savaitę keletą laiškų. Jie duoda man stiprybės testui vienoms gyvenimą svetimame krašte. Bet tikiu, kad ateis laikai ir susitiksime vėl savame krašte, kurį mes visi taip mylėjome, ir būsimie kar-tu.

MAIŠTINGUMAS SOVIETUOSE

Atkelta iš 8 psl.)

Partijai toks kelias prilygsta pasimaugimui. Vargas mums, jeigu mes nerandame bendros kalbos su tais jaunais žmonėmis. Jie neišvengiamai sudarys naują partiją.

Papeikimas komsomolui

Sovietų susirūpinimą savo jaunąja karta parodė ir faktas, kai neseniai 23 milijonus narių turinti jaunųjų komunistų sąjunga buvo pakaltinta neįstengianti įkvėpti jaunatviško entuziasmo komunistų idealams ir siekiams.

Sovietijoje susirūpinta ir seksualiniais jaunimo nukrypimais. Ky-la balsu, kad reikia uždrausti per-laisvus užsienio, o ir pačių gamy-bos, filmus. Kiti vėl šneka: "Rei-čia uždrausti tą idiotišką trumpų si-jonų madą. Nebegalį žmogus autobusais bevažiuoti..."

Sovietus gasdina tvistas

Kiti vėl puola literatūrą, ku-rioje pasitaiko, kad net iškeliama mergina, susilaukusi nelegalaus

• Mykolo Vaitkaus atsimini-mų VII tomas "Nepriklausomy-bės saulė" jau išspausdintas ir pasiekė JAV-bes. Išleido Nida, Londone. Šiame tome daugiausia rašoma apie Maironį, Ciurlionie-nę, Vaižgantą, Salomėją Nerį, Jakštą. Knyga turi 268 psl.

• Jono Žmuidzino knyga "Runcė ir Dandierinas", išleista Nidos, Londone, jau pasiekė JAV —es. Knyga turi 110 puslapių ir joje telpa keturi dailiai nuausti atsiminimų gabalai iš šio šimt-mečio savartos.

• Pasaulio ir Amerikos lietu-vių gydytojų sąjungos suvažiavi-mas šiemet įvyks Darbo dienos savaitgalį —rugp. 30-31 d. To-ronte, Kanadoje.

• Med. dr. A. Bendoraitis, kuris, išėjęs teologinius mokslus, tapo kunigu ir dabar dirba Bra-zilijos misijose, turi įsitaisęs lai-ju išgauti iš rusų ir paskelbti.

• Leis Lietuvos istorijos šalti-nius. Dr. Jerzy Ochmański jau paruošė spaudai I tomą Lietuvą liečiančių dokumentų, kurie bū-sią paskelbti serijiniame veikle "Fontes Historiae Lithuaniae et Russiae". II šio veikalo tome, ku-rį ruošia tas pats autorius, bus paskelbti statistiniai šaltiniai apie Lietuvą 18 a. galė.

• Nado Rastenio eilėraštį "A-žuolas" (anglų kalba) su įvadu apie Lietuvos, apie mūsų krašto

Veržimasis į prabangą

Skundžiamasi ir Sovietų jauni-mo veržimusi į prabangos gyve-nimą. Neseniai "Pravdoje" tilpo Koževnikovos straipsnis, kur bu-vo peikiamos prabangios išleisti-vės mokslo baigimo proga. Viena mergaitė net pastačius tėvams ul-timatumą — arba tam baliui jai įtaisys brangią nertinę suknelę, arba ji visai neis į balių.

Kitame "Pravdos" straipsnyje mokytojas Kostiaškinas skundžia-si, kad dauguma studentų, būda-mi laisvi nuo rankų darbo, laiko, kad tėvai turi išpildyti jų visus norus... Vaikų išlaidos greičiau auga kaip tėvų pajamos... Vaikai geriau rėdomi, negu patys tėvai.

Kultūrinė Kronika

va-ligoninė, su kuriuo paskuti-niu metu iš Guajara-Mirim sri-ties perėjo į Mamorės ir Guapo-rės upes ir ten džiunglėse gydo neturtingus puslankinius gyven-tojus. Jo pasišventimas visiems daro didelį įspūdį ir neseniai žur-nalas "Lettre d'Amazonie" savo 1969 m. vasarinėje laidoje išti-sus du puslapių pašventė jo ligo-ninės-laivo nuotraukai ir infor-macijai apie jį.

• Lietuvos metrikos, doku-mentų, kurie po 1795 m. įvyku-sio valstybės padalijimo, buvo iš Lietuvos rusų pagrobti — išve-žti ir ligi šiol negražinti, paskel-bimo klausimas buvo nesėkmin-gai judinamas okupuotoje Lietu-voje. Šiuos dokumentus spausdin-ti ir skelbti rusai nedavė sutiki-mo. Pastaruoju metu šį klausi-mą kiek sėkmingiau judina Len-kijos istorikai ir tikisi bent dalį jų išgauti iš rusų ir paskelbti.

• Leis Lietuvos istorijos šalti-nius. Dr. Jerzy Ochmański jau paruošė spaudai I tomą Lietuvą liečiančių dokumentų, kurie bū-sią paskelbti serijiniame veikle "Fontes Historiae Lithuaniae et Russiae". II šio veikalo tome, ku-rį ruošia tas pats autorius, bus paskelbti statistiniai šaltiniai apie Lietuvą 18 a. galė.

• Nado Rastenio eilėraštį "A-žuolas" (anglų kalba) su įvadu apie Lietuvos, apie mūsų krašto

Poetas apie klounus ir merginas

Stipriai tuo klausimu pasisakė rašytojas Nikolai Gribaevas. Eilė-raštį "Ne, bernačiai!", kurį iš-spausdino "Pravda", jis sako, jog tėvai ne tam sunkiai dirbo, "kad jų galėtumėte tapti klounais rin-kose ir gitaristais išglebusiems ir nuobodulio kankinamoms mergi-noms..."

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY

Manufacturers

Rankomis išplaustyti paveikslų rėmai — pritaikinti paveikslams ir skelbimams rėmai — metalu aplieti rėmai.

2400 S. Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginia 7-7258-59

Perskaite "Draugą", duo-kite ir kitiems pasiskaityti.

LITUANUS

LITUANUS ŽURNALAS, MINEDAMAS 15 METŲ SUKAKTĮ, SKELBIA JUBILIEJINĮ VAJŲ — SU YPATINGOM DOVANOM.

Jau penkioliktį metų, kai Lituanus, leidžiamas anglų kalba, atlieka laisvųjų lietuvių šauklio pareigas 97 pasaulio šalyse — tiek valstybių jis paštu pasiekia keturis kartus metuose. Penkiolikos metų sukakties proga, esa-mi ir būsimi Lituanus skaitytojai, atsineję 5 dol. čekį, kviečiami dovanai at-simti šampano bonką. Čekius rašykite LITUANUS vardu, P. O. Box 9318, Chicago, Ill. 60690. Gavę iš Jūsų pratestą ar visai naują prenumeratą, tuoj pasiųsime šampano kortelę, kurią nemoka-mai iškeisite į šampaną vienoje iš devynių kortelėje pažymėtų, didžiųjų Kane Beverage krau-tuvių Chicagoje. Dovaną atsimti su kortele asmeniškai.

Sis nepaprastas LITUANUS vėjus baigiasi rugšėjo 1 d. — Darbo Dienos šventėje. Visais klausimais prašome skambinti Chicago telefoną 434-0706, Jonui Kučėnui, LITU-ANUS reikalų vedėjui.

Sia proga dėkome Kane Beverage krautuvėms už dovanotą šampaną.

FIRESTONE PADANGOS (TIRES)

NATIONWIDE GUARANTEE
No-Limit on MILES...
No-Limit on MONTHS

FULL LIFETIME GUARANTEE
TEE against defects in work-manipulation and materials and all normal road hazard in-juries encountered in every-day passenger car use for the life of the original tread design in accordance with terms of our printed guar-antee certificate. Price of replacement pro-rated on original tread depth wear and based on Firestone ad-justment price for replac-ement tire at time of adjust-ment. Firestone adjustment prices are intended to, but may not, represent approx-imate current average sel-ling prices and are subject to change without notice.

Neribota garantija: iki susidevėjimo. Ratlankiai (wheels)

Taip pat atliekama ratų reguliavimas ir balansavimas (Wheel alignment and balancing). Stabdžiai (Brake ser-vice), motoro regul. (Tune up), keičia-mos dalys, alyva, tepimas, kt. pataisymai.

Country Auto & Tire Service

2423 W. 59th Street, Chicago, Illinois
Telef. — GROvehill 6-7777

Val.: kasdien 7 v. r. — 7 v. v., šešt. 7 v. r. — 3 v. p. p.
Sekm. uždaryta. Kitu laiku pagal susitarimą.

Savininkas MIKAS ČESAS

praeitį išspausdino poeziją ir straipsniams apie poeziją skirtas žurnalas "Scimitar and Song" Nr. 4 (rugp.-rugs. mėn.).

• Knyga apie prof. Kazimie-rą Baršauską, prieš keletą metų mirusį mūsų žymų fiziką, išleis-ta neseniai "Minties" leidyklos Vilniuje. Tai kelių asmenų dar-bas.

• Vilniečio karaliaus Vladis-lovo IV mediko atsiminimai šiais metais išleisti Lenkijoje. Knygo-je pateikta atsiminimų apie to meto Lietuvą ir jos sostinę Vil-nių.

• Kauno Politechnikos insti-tuto Vilniaus filialas pertvarko-mas į Vilniaus inžinerinį staty-bos institutą.

• "Problemų" žurnalas jau pasirodė okup. Lietuvos knygų rinkoje. Jis skiriamas filosofijos, sociologijos, estetikos, logikos ir ateistinės propagandos reikalams. Išėjusias porą kartų metuose, 156 psl. Leidžiamas sustojusios "Filo-sofijos" vietoje.

Leis Lietuvos istorijos šaltinius. Leidžia "Minties" leidykla, re-daguoją J. Barzdaitis.

• Lietuvos fotografai Anta-nas Sutkus, Aleksandras Maci-jauskas, Romualdas Rakauskas,

Vilius Jacinevičius, Povilas Kar-pavičius ir Rimantas Dichavičius su savo nuotraukomis dalyvauja šimto tarptautinių foto meistrių parodoje, kuri vyko Rygoje, o pas-kiau atkelta į Kauną.

• Bronės Buivydaitės atsimi-nimai "Pro vaikystės langą" iš-spausdinti Lietuvoje. Pasakojama apie provincijos miestelio gyvenimą prieš 1905 m.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGĖJAMS

Daug sutaupysite pirkuami čia įvairių filmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogių planų atidedant pasirink-tus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtą foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street

Chicago, Illinois 60629

Telef. PROspect 6-8998

since 1914...

MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 254-4770

4 3/4%

PASSBOOK SAVINGS
All Accounts Paid and Compounded Quarterly

5 1/4%

6-MONTH SAVINGS CERTIFICATES
Minimum \$1,000

LUIZ AUTO REPAIR

6643 S. KEDZIE AVE., CHICAGO, ILL. 60629

TELEF. — 436-3699

KAROSERIJOS, SPARNŲ (FENDER) TAISYMAS IR DAŽYMO DARBAI
Atiekami tiksliai ir nebrangiai.
Savininkas Aloyzas A. Kuniskas

ROOSEVELT FURNITURE CO.

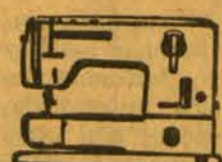
F. A. RAUDONIS ir N. BERTULIS

2310 W. Roosevelt Road Tel. SEeley 3-4711

Atidara pirmą ir ketvirtą, 9-9 val.; antrą, trečią ir šeštą, nuo 9 iki 6 val. sekmd. atidara nuo 11 iki 4:30 val. po pietų.

Siuvimo Mašinos — Dulkių Siurbliai

• BERNINA
• NECCHI
• ELNA
• VIKING
• PFAFF
• SINGER

ELECTROLUX
HOOVER
EUREKA
KIRBY
ROYAL
IR KT.

Parduodame, nuomojame ir taisome siuvimo mašinas, dulkių siurblius prieinamomis kainomis ir sąlygomis. Turime dalis. Aptarnaujame Chicago ir priemiestuose.

B and B DISTRIBUTING COMPANY
A to Z Sewing machines and Vacuum cleaners

4081 ARCHER AVE. (Prie California Ave.), Chicago, Ill. Tel. 927-4702

Vedėjas Arvydas M. DIKINIS

Pasinaudokite Draugo „Classified“ skyriumi.

Dėrlaus laukuose

Linda Evans su aktoriumi Marty Allen "Big Valley" pastatyme

FILMŲ ĮVAIRUMAI

Meilė gyvenime ir ekrane

STASĖ SEMENIENE

— Tu esi dabar obelų žydėjimo laikotarpis, bet ateis laikas... Nepadaryk klaidos, tikėdamas, kad meilė gyvenime yra kaip meilė ekrane, — girdi Natalija patarimą iš patyrosios gyvenimo.

Ir vienas dalykas yra išgirsti, kad išvirsinis grožis yra tik odos gilumo, o kitas dalykas pergyventi jaunai mergaitei visišką jos nesidomėjimą.

Tokia yra nemaloni padėtis aštuoniolikinės paprastos ir neįdomios mergaitės iš Brooklyno, kurios nuotykiškai yra nupasakoti Fred Coe naujame spalvotame filme "Me, Natalie". Tačiau, nežūrint skaudžios tiesos, žiuriai perduodamos viedrodyje jauna mergaitė nesugniužta nusiminime, bet ieško išeities. Ir vietoje pasilikti pasigailėjimo objektu, Natalija yra malonaus humoro ir vidinės šilumos tvatinys. Toks yra ir filmas, atpasakojęs jos gyvenimo istoriją.

Ir taip Natalija išeina iš Brooklyno į Greenwich Village. Čia ji susipažįsta su šešiapėdžiu, tamsiaplaukiu, skaisčiauki vyriškiu, kuris buvo turtingas ir sekmin-

baidyk, tai bent labai akiai nepatrauklia. Tačiau tikrasis triumfas pasiektas aktorės asmenybės atvaizdavime — pradžioje užkliūnanti ir netikra, vėliau atspari ir kovinga, ir, pagaliau, švytinti vidiniu spinduliu. Josios rolė nėra be pagundų suklypti ir sukarikatūrinti charakterį: laisvas juokas šen, greitas asaros nubraukimas ten; tačiau aktorė sugeba išeiti tų silpnųjų nepalies-

Loretta Young atlieka pagrindinį vaidmenį filme "The Right to Life", susuktame Texas vyskupų rūpestiu, saugant dar negimusius kūdikių gyvybes prieš abortonistų kėslus.

ta. Ji išplaukia užkariaujančiai žavia, žemiškai tikra; tuo pačiu laiku ji lieka kieta ir švelni, užsispyrusi ir abejojanti, išdidi ir nusižeminusi.

Aktorei į pagalbą ateina pirmos rūšies filmo tekstas, Martin Zweiback parašytas. Jis nėra ištęstas, literatūriškas ir juokingas.

Gražiai gyvenimiškos scenos yra tarp jos ir ją mylinčios, jai gera linkinčios motinos. Tačiau motinos norai ir dukters siekimai skiriasi. Ir ateina laikas, kai Natalija pasako motinai:

Komikas Bob Newbart, talentingas aktorius, apie kurio nuosirdų ryši su katalikų tipo straipsnis "The Marian" žurnalo birž. mėn. numery.

gas architektas Connecticute, bet atvyko į G.V. rimtai tapybai ir "savęs suradimui". O kas daugiau gali suteikti jam įkvėpimo, labiau papildyti, vidiniai praturtinti, jei ne lojalių Natalija, kuri, gal labai prastutė iš išorės, bet turi gryno aukso širdį. Tik čia, pagaliau, Natalija susiranda pačią save, iš kur ir kilo pats pavadinimas: Me, Natalie.

Tai yra tikrai žavus filmas, vietomis labai juokingas. Atrodo, publikai jis taipgi labai patiko, o ypač moterims, kurios nesitvėre plovimu tai perduoti.

Jaunoji Patty Duke, herojės Natalijos rolėje, nepaprastai gerai įsigyvena į savo charakterį ir labai gyvai jį perduoda. Čia ji yra kovojanti herojė, mišinys žinogiškų jausmų — jai primesto gyvenimo cinizmo ir įgimto svajojančių akių romantiškumo. Jos vaidyba šiame filme gerokai pralenkia jos vaidybą į iškėlusiam ir išgarsinusiame filme "The Miracle Worker" (taipgi Fred Coe režisūra), kur ji vaidavo jauną Helen Keller.

Grimo pagalba pasisiekta gražutę Patty Duke paversti jai ne

— Tu negali būti laiminga už mane, o aš nenoriu būti nelaiminga už tave!

Dail. George Jenkins dekoracijos nenutolsta nuo tikrovės, ypač nuo New Yorko gyventojų namų apyvokos atvaizdavimo. Taipgi autentiškai atrodo Greenwich Village aplinka.

Nors centrinė figūra yra Patty Duke, tačiau ir kiti aktoriai harmoningai susilieja su jos vaidyba. Nancy Marchand — išbalansuota gera motina, nei per daug dominuojanti, nei perdėm susirūpinusi. Elsa Lanchester — puiki šeimininkės vaidmenį. James Farentino — jauno vyro Natalijos gyvenime rolėje kartais perdėtas, bet visumoje susilygina su kitais. Tik subrendusiai auditorijai.

VIENOS BLOGOS KNYGOS INTRIGUOJANTI ISTORIJA

Norėdami parodyti, kaip sekso mėgėjai amerikiečiai neturi literatūrinio skonio ir dėl to šitos rūšies knygos tampa labiausiai perkamomis knygomis, 25 autoriai iškarto intriguojanti pokštą. Pradžią tam davė Garden City, L.L. gyvenantis kolumnistas Mike McGrady. Jis kreipėsi į 24 savo kolegas, kviesdamas juos pasidaryti autoriais — bendradarbiais seksualinio romano, kuris bus padarytas labiausiai perkama knyga.

Nors tokiu būdu buvo sukombinuota parodija, išryškinanti blogą rašymą, kuris dėl seksualinės medžiagos vistic amerikiečių plačiai skaitomas, ta 25 autorių knyga, parduodama po 5.95 dol., tapo "Best-selleriu": per kelias dienas buvo jos išpirkti 20,000. Jos vardas "Naked Came the Stranger". Ne gana to — už 127,500 dol. buvo nupirkti teisę ją išleisti kišeninio formato brošiūra, o net apie 20 filmų direktorių ieško teisės iš to veikalo sukurti filmą.

Knygos autore pažymėta Penelope Ashe, bet tai pramanytas, fiktyvus vardas. Knyga parašysieji autoriai kalba, kad jiems ikyrėjo matyti, kad milijonus egzempliorių menkaverčių seksualinių veikalų išperka publika. "Mes matėme, kokios rūšies kūrinių būna priimami ir mums tai atrodė absurdas". Jie stebisi žemu daugelio amerikiečių skaitytųjų skoniu ir džiaugiasi, kad jiems pavyko įrodyti, jog per savaite 25 autorių parašyta knyga, kiekvienam sukuriant po skyrių, net neturėdama stiliaus vienumo ir kūrybinio gilumo, tapo viena labiausiai perkamų vien dėl tiršto sekso joje.

PASAULINĖ TEATRO ISTORIJA

Vokietijoje išleista nauja teatro istorija: "Weltgeschichte des Theaters". Parašė Margot Berthold, išleido Kroener, Stuttgarte. Knyga turi 522 puslapius su 454 iliustracijomis. Autorė yra teatro problemų dėstytoja Miuncheno universitete ir tais klausimais turi didelį patyrimą bei išsimokslinimą. Ypač ji plačiai aptaria renesanso ir baroko teatrą.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LAfayette 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

5 1/4%

Mokamas už Vieną Metų Certificate saskaitas Minimum \$5,000.00

PINIGAI INESTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMCIOUS NUO 1 D. Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.

VALANDOS: PIRMAD. ir KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v. ANTRAD. ir PENKTAD. 9 v. r. iki 5 v. v. ŠESTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta

4 3/4%

Naujas aukštas dividendas mokamas už investavimo saskaitas.

Kultūrinė kronika

• A. Juška Lietuvoje parašė knygą apie mėnulį, pavadintą "Mūsų kosminis kaimynas". Išleido Minties leidykla.

• "Literatūros ir meno metraštis" išleistas Lietuvoje. Knyga aptaria 1968 m. Lietuvos literatūrinį ir meno gyvenimą.

• "Liudvikas Rėza" — Albino Jovaišos paruošta monografija — išspausdinta Lietuvoje.

• "Baltų kalbos", Ernesto Frenkelio — vokiečių baltisto — knyga išėjo iš spaudos Lietuvoje.

MONOGRAFIJA APIE KAFKĄ

Vokiečių rašytojas Werner Kraft davė naują knygą "Franz Kafka: Durchdringung und Geheimnis". Išleido Suhrharm, Frankfurt prie Maino. Knyga turi 218 puslapių, padalintų į 25 skyrius. Čia sutelkta medžiaga, kurią autorius surinko beveik per 40 metų.

EUROPOS RASYTOJŲ ENCIKLOPEDIJA

Tuo pačiu metu Londone ir New Yorke iš spaudos išėjo nau-

ja, suglausta Europos rašytojų enciklopedija: "Everyman's Dictionary of European Writers". Paruošė W.N. Hargreaves-Mawdsley. Veikalas turi 561 psul. JA Valstybės išleido Dutton leidykla. Knyga apima apie 2,000 rašytojų. Kritikai giria autoriaus darbštumą, tačiau pažymi, kad jis iš profesijos yra istorikas, ne literatas ir šis jo žodynas išėjo nevisai pilnas ir nepakankamai literatūriškai brandus, bet vis dėl to naudingas literatūrinį informacijų šaltinis.

SOCIALINĖ MINTIS ROMANUOSE

Pokario ispanų romanų ideologinį vertinimą duoda Pablo Gil Casado savo naujoje knygoje "La novela social espanola". Išleido Seix Barral, Barcelonoje. Ypatingas dėmesys kreipiamas į naujų ispaniškų beletristikos veikalų socialinę mintį.

ORGANIZUOJA RASYTOJŲ PROTESTĄ PRIEŠ SSSR

Rašytojas Graham Greene kreipėsi į daugelį beletristų, skatinamas neduoti leidimo Sovietų Sąjungoje perspausdinti jų knygų, reiškiant protestą prieš Sovietų prievartą ir rodant solidarumą Sovietų rašytojams. Greene sako, kad nereikia kooperuotis su Sovietais, kol jie neleidžia

DRAGAS, šeštadienis, 1969 m. rugpjūčio m. 16 d.

spausdinti Solženicino raštų ir kol Siniavskį ir Danielį laiko kalėjime.

NAUJA DJILO KNYGA

Knygų rinkoje pasirodė išserbu - kroatų išversta į anglų kalbą Milovano Djilo nauja knyga "The Unperfect Society" (išleido Harcourt, Brace and World, New Yorke). Knygoje reiškiamos mintys, subrendusios rašytojui Djilas bebūnant Jugoslavijos kalėjime 1956-61 ir 1962-66 m. Veikale duodama komunistinės prievartos kritika. Djilas mano, kad komunizmo despotizmas bus pamažu nušluotas kylant demokratinei samonei krašto viduje. Iš šio veikalo aiškėja, kad be kitų dalykų, Djilas bebūdamas kalėjime buvo paveiktas religinių ištikinimų tų žmonių, kurie drauge su juo buvo kalinami. Antru kartu būdamas kalėjime jis net išvertė Miltono "Prarastasis rojus".

APIE LENKŲ NOVELES

Studiją apie į anglų kalbą iš-

verstas lenkų noveles išleido Wayne universitetas Detroite. Knyga spaudai paruošė Jerzy J. Maciuszko. Veikalas pavadintas yra "The Polish Short Story in English: A Guide and Critical Bibliography". Veikale duodamos bibliografinės žinios apie maždaug 500 į anglų kalbą išverstų lenkų novelių.

APIE NOBELIO LITERATŪROS LAUREATA

Gana išsamų straipsnį apie japonų rašytoją Yasunari Kawabata išdėdė vedamuoju "Books Abroad" žurnalas savo 3 n-ryje. Kaip žinome, Kawabata yra laimėjęs 1968 m. Nobelio literatūros premiją. Kawabata yra susilaukęs aukšto profesionalų kritikų įvertinimo. Iš jo romanų japonai jau yra susukę apie 20 filmų. Netrukus numatoma pasirodant daugiau Kawabatos veikalų vertimų į anglų kalbą.

Aš žinau, kad tai paslaptis, nes ji yra šnibždama visur.

— Congreve

PETKUS

TEVAS IR SŪNUS
MARQUETTE FUNERAL HOME

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS:
2533 West 71st Street Tel. 476 2345
1410 So. 50th Ave., Cicero Tel. TO 3-2108-09

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

PIRKITE DABAR TIESIOG NUO
MR. NELSON
SAVININKO
SAINT CASIMIR
MONUMENT CO
3914 West 111th Street
Didžiausias Paminklams Planu
Pasirinkimas Visame Mieste
Telef. — CEDarcrest 3-6335
Vienas blokas nuo kapinių.

MAZEIKA & EVANS FUNERAL HOME

THREE
AIR-CONDITIONED CHAPELS

Parking Facilities

6845 SOUTH WESTERN AVE. REpublic 7-8600

E U D E I K I S

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

Dovydas P. Gaidas — Geraldas F. Daimid

TRYS MODERNISKOS KOPLYČIOS:

4330-34 South California Avenue

Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue

Telefonas — YArds 7-1741-2

Pasinaudokite Draugo „Classified“ skyriumi.

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

STEP. C. LACK IR SŪNUS

(LACKAWICZ)

2424 W. 69th Street Tel. REpublic 7-1213

2314 W. 23rd Place Tel. VIRginia 7-6672

PETRAS BIELIONAS

4348 S. California Ave. Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. Lituanica Ave. Tel. YArds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. Halsted Street Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. Lituanica Ave. Tel. YArds 7-1138-1139

VASAITIS - BUTKUS

1446 S. 50th Ave., Cicero, Ill. Tel. OL 2-1093

LEO'S SINCLAIR SERVICE

LEONAS FRANKUS

Stabdžiai, Sankabos, Transmisijos,

Tune-up ir Motorų Remontas

5759 So. Western Ave.

Kampus 58th Street

Telefonas — PROspect 8-9533

G E L E S

Vestuvės, banketams, laidotuviams

ir kitokioms progoms

G U Z A U S K U

BEVERLY HILLS GELYNIA

2443 W. 68th Street, Chicago, Illinois

Tel. PR 8-0833 PR 8-0834

SKELBKITE "DRAUGE".

